

קונטרס

הבינוני

פרשת חוקת תש"פ

(קרח בחו"ל)

שנה ב' חוברת ל"ט

שיעורי

הרב שמעון שפיצער שליטיא
הנלמדים בבית המדרש 'בית אהרן'
רח' פחד יצחק 5, ביתר עילית ת"ו

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטיא

A PROJECT OF

שמעו ותחי נפשכם!!

האזינו למאות שיעורים השווים לכל נפש
הנאמרים מדי יום ביומו בכל מקצועות התורה
והחסידות מסודרים להפליא ומלאים כל טוב

קול הביני

בארה"ב

718-686-8300

ארץ ישראל

072-257-7726

להצטרף לקבלת השיעורים או החבורות

באימייל ולשלוח הערות:

info@lomdoschasidus.com

H0722577726@gmail.com

347.351.2400 / 053.311.0743

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטיא

מפתח הענינים:

מדור אמונה ובטחון – שיעור נ"ז

הדרך לשמור על הבטחון שלא יהפוך לחכמת חיים

חופשי אני אינו תירוץ \ ובחרת בחיים \ הנהגה נכונה לכל חלקי העם \ בעלי הבטחון בכלל \ תזכורות לשוב ולהתקרב \ תזכורות להוסיף ולעלות \ ונתתי לך מהלכים \ אין לך אדם שאין לו תזכורות \ צדיק ורע לו \ להבדיל בין האור ובין החושך \ לא קרב זה אל זה \ איזהו עשיר השמח בחלקו \ העניות והעשירות משלימות זו את זו \ איזהו שוטה המאבד מה שנותנים לו \ הרי שולחן הרי בשר ואין לנו ... לאכול \ בפי אויל חוטר גאווה \ תפילה לעני כי יעטוף \ אין לו מנה אינו רוצה מאתיים \ העצה שלא להתפעל מן השינויים \ ה' נתן ה' לקח \

יום שני פרשת חוקת (קרח בחו"ל) – ל' סיון ה'תש"פ

קיום מצוות התורה בבחינת חוקה

מועיל לחיזוק האמונה \ ומצאת את לבבו נאמן לפניך \ בואו נשתחוה ונכרעה \ מוח בלי לב אינו כלום \ המצוה משולה לאיש האשכולות \ תפקידו של הצדיק אינו לחלק פרנסה \ הסכנה שבמצוות הקרובות אל השכל \ חכמתו מרובה ממעשיו \ הסכנה שבהתקשרות לחלקים החיצוניים \ כשהיסוד חזק אפשר לבנות עליו \ ביטול לרצון ה' \ רחמנא לבא בעי \

יום שלישי פרשת חוקת (קרח בחו"ל) – א' תמוז ה'תש"פ

השגת טעמי התורה על-ידי התקשרות הלב

מן הלב אל המוח \ תומת ישרים תנחם \ מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל \ טוב טעם ודעת למדני \ אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני \ גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך \ החילוק בין פרה אדומה לשאר המצוות \ השגת דברי הזוהר רק בהארה מן השמים \ תיקון לנשמה על-ידי לימוד הזוהר \ השכינה מדברת מתוך גרונם \ ראו אור בהיר \

יום רביעי פרשת חוקת (קרה בחז"ל) – ב' תמוז ה'תש"פ
**החיוב להודות על הסימנים הנשלחים מן השמים לתיקון
החטאים**

לאור עבודת קדשו של הרה"ק רבי נחמן ב"ר יצחק מהאראדענקע זיע"א

כמה יפה שלא היית בדורו של המן \ מעז יצא מתוק – גם זו לטובה \ גודל הטובה
בראיית מעשה עוול אצל הזולת \ הרואה סוטה בקלולה \ ההודיה על הסימן
שנשלח מן השמים \ דברים מבהילים על אודות השאלות הבאות אל הרבנים \ כל
ימיו אשר חיה אות הקשת לא נהיה \ הסימנים מחזרים אחר הרבנים \ להסתכל
פנימה ולא החוצה \ חייב אדם לברך על הרעה \ גם זו לטובה עם משמעות \

מדור שבת קודש – צפרא דשבתא

שביתה ממלאכה לצורך העמלות בפה

אין מספיק לקדש את השבת בשביתה ממלאכה \ להתבודד בקדושת התורה וסודה
\ אדם לעמל יולד \ אשרי מי שעמלו בתורה \ הפועל באמת כנגד המבזבז את זמנו
\ נשות ישראל במאי קא זכיין \ תורה לשמה פועלת יותר מכל העושים והמעשים
\ עמל התורה דווקא \ ששת ימים המתברכים משבת קדשך \ המשלוחים מגיעים
ליעדם בימות החול \

מדור הילולא דצדיקיא

הגה"ק רבי יהושע ב"ר יוסף בוקסבוים אב"ד גאלאנטא הי"ד זצ"ל

יהיה כבוד תלמידך חביב עליך כשלך \ אישי כהן גדול \ תהלים להצלחת
התלמידים \ ויהי ידיו אמונה \ תהלים בשלוש לפנות בוקר \

מדור הילולא דצדיקיא

הגאון רבי שלמה יעקב יוסף קלוגער זצ"ל – המהרש"ק

פתיחת מעיינות החכמה \ מן השמים הועידו אותו לרב \ ראייה להלכה ממנהגי
החסידים \ סתירת הראיה מהרה"ק מרוז"ן \ אליהו מלאך הברית הנה שלך לפניך

השיעור נלמד לזכות אליעזר בן פיגא ומשפחתו

נדבת ידידנו הר"ר יוחנן דרוק הי"ד
לזכות החתן אהרן לייב בן פרומע והכלה הינדא חיה בת מרים

מדור אמונה ובטחון – שיעור נ"ז

הדרך לשמור על הבטחון שלא יהפוך לחכמת חיים

חופשי אני אינו תירוץ

ובחרת בחיים

ובמיוחד נכונה הנהגה זו לגבי האמונה והבטחון, ולכן אם יהיה האדם חזק באמונתו בה' ויבטח בו בכל לבו, יהיה מחובר לחיי החיים וממילא יבוא אליו השפע במלואו. אבל אם ישכח האדם מהשי"ת, אע"פ שיהיה שוגג או אונס או תינוק שנשבה, כיון שיחשוב על עצמו ועל כוחותיו, יהיה מנותק מ'יחיד חי העולמים' המהווה את כל העולמות וממילא יבוא אליו השפע באופן מצומצם ונסתר בלבד (יוצא מן הכלל הרשע הגמור, שהקב"ה משלם לו אל פניו להאבידו, ואף זה מהנהגת הבורא הוא - לרדוף אחר הרשע וליתן לו שפע גדול אע"פ שהוא מנותק ממנו, כדי שיירש גהינם).

וזה מה שנתבאר בדברי הזוה"ק על הפסוק "או הודע אליו חטאתו", שהקב"ה הטביע הנהגה בבריאה, והיא מידת המלכות כפי שיבואר בהמשך, המודיעה לאדם מה אינו עושה נכונה כדי שידע מה עליו לתקן. והיינו שכבר קודם שהקב"ה ברא את העולם, כשרק עלה במחשבתו לברוא אותו, כבר קבע שעל-פי טבע זה יתנהגו שמים וארץ וכל אשר בהם, שמי שישכח את השי"ת יתרחק ממנו השפע, ומי שיזכור את השי"ת

נמשיך לעסוק בע"ה בענין החילוק שבין חיים המיוסדים על חכמת חיים לבין חיים המיוסדים על הבטחון בהשי"ת. מסופר על הגר"א ששח פעם עם יהודי אחד שהתרחק ר"ל מדרך התורה והמצוות, והנה שם לבו כי הלה עבר תוך כדי השיחה על עבירה מעבירות התורה. העיר לו על כך – הדבר אסור! הצטדק הלה: חופשי אני; אינני מקיים תורה ומצוות. אמר לו אותו גדול: וכי סבור אתה שכאשר תבוא לעולם האמת ותאמר 'חופשי הייתי' יוותרו לך?! לא ולא, על כל עבירה, גדולה וקטנה, דאורייתא ודרבנן, יבואו אתך חשבון ועל כולם תשלם טבין ותקילין...

ולדידן: עלינו לדעת שישנה הנהגה סדורה בעולם, ולכן לעולם לא יעלה על דעתו של אדם שאם יוציא את עצמו מן הכלל, תהיה מוכנת בשבילו הנהגה אחרת. הנהגה של שכר ועונש בעולם הבא, כמו גם הנהגה של טוב ורע בעולם הזה, נכונה לגבי כולם, ואין מי שיכול להשתמט ממנה. מי שילך בדרך התורה יתדבק בטוב ויבואו עליו כל הברכות האמורות בתורה, ומי שלא ילך בדרך התורה, יסתבק על כל צעד ושעל כפי הנהגה הסדורה.

יושפע עליו שפע רב.

הנהגה נכונה לכל חלקי העם

ולפי מה שנתבאר שכולם נמצאים בתוך הנהגה זו, אף גם מי שחושב להוציא את עצמו מן הכלל (אם כי יתכן שיקשה לו לראות הנהגה זו בעיניו מאחר שהכניס את עצמו לעולם של הסתרה), יש להבין שכך הוא לא ידך גיסא, כלומר לא רק האנשים הפשוטים כיון שישכחו מהשי"ת ירחק מהם השפע, אלא גם אנשים יראים ושלמים, צדיקים, חסידים ואנשי מעשה, כל שלפי מדרגתם הגדולה ישכחו מהשי"ת אפילו מעט (והרי אין לך אדם עלי חלד שאין לו נסיונות), מיד יִרְאֶה הדבר בשפע המגיע אליהם.

הלא כך ידוע הסיפור¹ על הרה"ק רבי דוד ממיקאלאיוב זיע"א, תלמידו של הבעש"ט הקדוש זי"ע, שנסע פעם למדינה רחוקה כדי להכין שם יין לרבו, ולקח לו הדבר חדשים ארוכים והיה כרוך בטרחה יתירה. בדרכו חזרה למעזיבוז היה שמח שמחה גדולה על שעלה בידו להכין את היין בתכלית הכשרות ולשמור עליו מכל משמר שלא ייפגם.

בהגיעו למעזיבוז, נכנס לפוש באיזה בית הסמוך לביתו של הבעש"ט. בהיותו באותו בית הסיר את עיניו כמעט רגע מחבית היין, ולפתע הבחין בשוטר אחד הנועץ את חרבו בתוך החבית וטועם מן היין לראות אם אינו משקה שאסור לסחור בו. עיני הצדיק חשכו בהבינו שכל מאמציו ירדו באחת לטמיון. נכנס הצדיק אל רבו בבכייה

ושאלתו בפיו על מה ולמה הגיע לו העונש הזה. השיב לו רבו הבעש"ט זיע"א: "השתדלות עשית כדבעי, אך עיקר השמירה שכחת. היית צריך להתפלל להקב"ה השומר האמיתי".

הא לנו שאפילו שרפי מעלה אלו שבוודאי היו דבוקים בה' בכל עת ובטחו בו בכל לבם, וללא ספק אין אנו מגיעים לעקביהם גם כשאנו במדרגה הגבוהה ביותר שלנו, כיון שנשכח מהם המעט מן המעט לפי שגב מדרגתם, מיד קיבלו 'תזכורת' (דערמאנונג – reminder) מן השמים.

בעלי הבטחון בכלל

ונמצא שגם אלו מבינו שקבעו סדר לימוד יומי ב"חובת הלבבות" ועוסקים מאז ללא הרף בסוגיית הבטחון, ואפילו יכולים להעיד על עצמם שמאז שהחלו לעשות כן, נשתנו חייהם לטובה וזכו לראות ניסים גלויים, אף הם ככולים להנהגה זו, שהרי אף הם יש להם זמנים שאינם במדרגתם הגבוהה, ובפרט לפי הידוע שלבו של אדם מורכב מאוד ויש בו הרבה פינות אשר כדי להחדיר את האמונה ככולן יצטרך להתייגע במשך כל ימי חייו, וכבר אמר הרה"ק מזוועהיל זיע"א שברגע שיגיע האדם לפסגת המדרגה במידת הבטחון, יסתלק מן העולם, כי לא יהיה לו מה לחפש בזה העולם יותר.

ולכן אם יראה האדם הבוטח שהשפע נמנע ממנו, לא יבוא בטעות על שבטחוני אינו עומד לו, אלא ייטיב להתבונן בעצמו, ואז יגלה ששכח מעט מהשי"ת באשר נשען מעט על בינתו. ויבין ממילא שהקב"ה שלא

¹ מובא בספר 'בעל שם טוב' מאירת עינים אות מ.

בפינת בית המדרש, משום שאינו מכיר כלל את בני הקהילה. כשבני הקהילה שמים לב אליו, הם מגישים לו סידור, ומראים לו לעמוד במקומו של אחד שלא נמצא היום בבית הכנסת...

כשהוא נכנס לבית הכנסת בשבת הבאה ורואה שבעליו של אותו מקום שעמד בו לפני שבוע נמצאים, הוא הולך לחפש לו מקום אחר, וכך הוא תופס את התמונה לאט לאט, עד שהוא מגלה שיש איזה מקום שבו יוכל לעמוד באופן קבוע.

אולם האיש עדיין אינו מסתפק בזה, שהרי הוא רוצה גם להיות חלק מבני הקהילה. ובכן, לשם כך הוא ניגש לכמה מבני הקהילה לשאול אותם על אודות זמני התפילות, וכך הוא קונה לו עם הזמן כמה חברים, עד שיום אחד כבר ניתן לראות אותו מתפלל קרוב יותר לכותל המזרח ואף להישאר לדבר עם כמה מבני הקהילה בעת הקידושא רבא.

והנה כאן יש לך אדם שדי לו בזה, אין הוא זקוק להיות בעל תפילה ואף לא לקבל עליה לתורה, ובוודאי שאינו מבקש להיות משבעה טובי העיר. מאידך יש לך אדם שאין די לו בזה, הוא רוצה להתקדם יותר כדי שבבוא היום יוכל להביע דעה בענייני הציבור...

ונתתי לך מהלכים

והנמשל: אמרו לו לאדם – מה לך כי תעמוד בחוץ תחת הגשם השוטף? הלא יכול אתה להכנס לקהילתו של הקב"ה, קהילת הבטחון, ותחיה בגן עדן. הוא נכנס פנימה, בתחילה הוא לומד איוו שורה ב"חובת הלבבות", שומע איזה סיפור, איזה דבר

לו סימן מצד "או הודע אליו חטאתו" כדי שיחזור ויתקרב אליו, באותה מידה שהוא שולח סימנים לאנשים הפשוטים שהתרחקו מהשי"ת לפי מדרגתם הנמוכה. וכן יבין שדבר זה נעשה ממילא, כי כן קבע הקב"ה בהנהגת הבריאה שכך תהיה ההנהגה לכל אחד באשר הוא, כדי להזכיר תיכף ומיד למי שסטה מדרך האמונה, לחזור אל הדרך הישרה.

תזכורות לשוב ולהתקרב

אכן כשמדובר בבעל בטחון, יש לדעת שמשתי סיבות יקבל סימנים מן השמים מצד "או הודע אליו חטאתו", הסיבה האחת היא כפי שנתבאר, כי כמו שאין האדם יכול לומר על עצמו שכבר מיגר לגמרי את מידת הכעס, שהרי אם זכה להרגיל את עצמו שלא לכעוס כלפי חוץ, בוודאי הוא עדיין כועס מעט בפנים, אלא שהוא עוצר את כעסו שלא יצא החוצה, כמו כן אין האדם יכול לומר על עצמו שכבר הגיע לשלמות האמונה והבטחון, שהרי האדם הוא בשר ודם ויצרו מתגבר עליו בכל יום להחזירו אחרונית, ואם כן הוא בוודאי צריך לקבל סימנים מן השמים כדי להזכירו להתקרב שוב ושוב.

תזכורות להוסיף ולעלות

והסיבה השניה כי כל אדם המרגיל את עצמו לעלות למדרגה חדשה, כיון שהוא מגיע לאותה מדרגה, הוא מרגיש שם בנוח בבחינת "פה אשב כי איויתה", ואז ממילא בטחונו יורד ממדרגתו.

משל למה הדבר דומה, למי שבא להשתלב בקהילה חדשה. בראשונה כשהוא נכנס לתפילת השבת, הוא עומד לו מבוייש

מעצם טבעו, ונמצא שבמה שנשאר רגוע ואינו נבהל אינו מבטל כל-כך את עצמו להשי"ת.

והרי זה דומה למי שנתן צדקה בהיותו עני במסירות נפש ממש, ואחר-כך נתעשר והמשיך ליתן צדקה, שבוודאי אין הצדקה שהוא נותן מתקרבת למדרגת הצדקה שנתן בהיותו עני, ולא מפני שיש יתרון לצדקה כואבת על פני צדקה שאינה כואבת, אלא משום שכאשר הצדקה כרוכה בכאב, האדם מוכרח להתבטל להשי"ת בשעת קיומה.

אין לך אדם שאין לו תזכורות

סוף דבר מצות האמונה כמו כל שאר המצוות התלויות בה, נועדה לקרב את האדם להשי"ת, ולכן קבע ה' בסדר הנהגתו, שבכל עת יקבל האדם "תזכורות" כדי שלא יוכל בשום אופן להשאר במנוחה על מקומו, אלא יוכרח להוסיף ולעלות בסולם האמונה והבטחון.

נמצינו אומרים שלא יתכן בעולם שתהיינה לאדם תקופות שבהן הכל יזרום אצלו על מי מנוחות ולא יקרו לו מקרים המצערים, ואם רואה האדם שבאמת אין לו שום מקרים המצערים, יבדוק את עצמו היטב, כי יתכן שהוא נכלל ח"ו באלו שנאמר עליהם "משלם לשונאיו אל פניו להאביריו", והרי כך אמרו חז"ל (ערכין טז, ב) שמי שעוברים עליו ארבעים יום בלי יסורים, קיבל עולמו. כשרואה האדם שאין הכל הולך לו כשורה, ישיש וישמח, כי יבין שהקב"ה רוצה בקרבתו ושולח לו סימנים כדי שיתעורר להתקרב אליו.

חיזוק, אבל עדיין הוא עומד מאחור. לאט לאט הוא לומד יותר ומבין יותר, וכך הוא מתקדם משולחן לשולחן, ואם בתחילה חשב שיוכל לבחון את השי"ת כמו שנאמר "ובחנוני נא בזאת", כעת הוא כבר מגלה שהבטחון עולה על זה, וכך הוא הולך ומתקדם עוד.

אולם כאן הוא נמצא בסכנה גדולה, כי מאחר שכבר מרגיש בנוח בקהילתו החדשה וכבר מבין את סוגיית הבטחון באופן ברור, ואפילו כבר התרגל שלא לכעוס, אף כי יהיה בטחוני בטחון אמיתי, מכל מקום כיון שמבחינתו כבר הגיע אל המנוחה ואל הנחלה ואינו זקוק להתקדם יותר, נעשה בטחוני מעין מצות אנשים מלומדה, וממילא אין בטחוני מחבר אותו כל-כך להשי"ת, אלא הוא נהפך במידה מסויימת לחכמת חיים.

והדבר מבואר, כי אם בתחילה כל אימת שהאדם עמד בנסיון היה צריך להלחם עם מחשבתו החולה, וממילא היה מחשב מחשבות של אמונה ומתקרב לבוראו יתברך, הרי שכיום לאחר שהתרגל שלא להבהל מכל אותם דברים עד שכבר אינם מהווים בשבילו נסיון, אינו מתקרב על ידם להשי"ת.

ובאופן אחר: מי שכבר התרגל על-ידי מידת בטחוני שלא להבהל מכל דבר קטן, דומה במידה מסויימת למי שנולד עם תכונה של רוגע ושלווה, שהרי הרגל נעשה טבע שני. ואם אמנם זה שהרגיל את עצמו שלא להבהל יקבל שכר הרבה בשמים עבור יגיעתו, לעומת זה שנולד עם תכונה של רוגע ושלווה, שלא היה צריך להתייגע כלל, סוף כל סוף אף הראשון נחשב היום כאדם רגוע

צדיק ורע לו

דבר זה יכול להיות קצת ישוב בענין 'צדיק ורע לו' אשר רבים מתקשים איך יתכן שאנשים צדיקים מתייסרים כל-כך בעולם הזה, ומלבד שאר התשובות המפורסמות, יש להתחשב גם בזה, שיתכן שיהיה האדם צדיק שלם ובעל בטחון, ועם כל זה יפקדו אותו יסורים, וזאת מפני שהנהגה זו הטבועה בבריאה הקובעת שכיון שהאדם מתרחק מהקב"ה מיד השפע שצריך לבוא עליו נעצר, נכונה גם כלפי צדיקים גמורים, כי אף הם למרות שהם נמצאים במרומי הסולם, צריכים להוסיף ללכת ממעלה למעלה.

ובוראי ימצאו נחת בזה גם אנשים כערכנו המתייגעים בסוגיית הבטחון, כי כמה פעמים ישאל העוסק בסוגיית הבטחון, אם לא בפה עכ"פ בלב: היתכן שכך עלתה לי?! והרי השלכתי את יהבי על הקב"ה וכבר זכיתי לראות אפילו ניסים גלויים, כך שבטוח הייתי שלא אסבול יותר, והנה קבלתי כעת יסורים כאלו... וכי לא כך לימדוני שהבוטח בה' חסד יסובבנו?!

מעתה ידע שאין בכך שום סתירה, יבדוק עצמו היטב ויגלה שבדבר מסויים נשען עדיין על בינתו והתקפה בעשיית השתדלות שלא לצורך, ויבין שאדרבא, הקב"ה מרוב אהבתו אותו רצה להעלותו יותר במעלות הבטחון.

להבדיל בין האור ובין החושך

וכמו כן יסוד זה נוגע לעוד ענין אחד, ואקדים: פעם שחו בפני אנשים שהיו עדיין בתחילת דרכם בעבודת הבטחון, ושמה אפילו קודם תחילת דרכם, שהם יראים מלעסוק בסוגיא זו, משום שבדמיונם

הקב"ה מנסה בנסיונות קשים דווקא את הבוטחים בו, מה שאין כן מחוסרי הבטחון שהקב"ה אינו בא אליהם בטרוניא ואינו מנסם בנסיונות קשים.

שאלתם נעוצה כמה שחשבו שבטחון הוא ענין סגולי בעלמא שאפשר לבחור להשתמש בו ואפשר לבחור שלא להשתמש בו, משל היה דבר מאכל שאפשר לבחור לאכלו ואפשר לבחור שלא לאכלו. אך טעות גדולה ומרה היא, כי האמת שהבוטח בה' הוא כהולך באור ומי שאינו בוטח בה' הוא כהולך בחושך, ומשכך לא יעלה על הדעת לומר שמי שיבחר שלא להשתמש במידת הבטחון, ייטב לו, כי איך יתכן בעולם שיבחר האדם לילך בחושך וייטב לו.

פשוט וברור שחיי הבוטח טובים פי כמה וכמה מחייו של מחוסר הבטחון, שהרי הבוטח מחובר למקור החיים והשפע מגיע אליו במלואו, לעומת מחוסר הבטחון שאינו מחובר למקור החיים. אלא שמכל מקום נשלחות 'תזכורות' לבעלי הבטחון כל אימת שהם שוכחים מעט מהשי"ת או מפסיקים לעלות ממדרגה למדרגה, כי כך נמצאים כולם באותה הנהגה הקובעת שכיון שיתרחק האדם מעט מן השי"ת, יתקיים בו "או הודע אליו חטאתו".

אילו היה בעל הבטחון לאחר הגיעו למדרגה מסויימת מקבל את כל צרכיו מבלי להתאמץ, אז היה נהפך עליו הדבר לקללה, שהרי לא היה נזקק אז לפנות שוב ושוב אל השי"ת והיה נדמה לנחש שמזונו מוכן לו בכל מקום שהוא הולך, וכי אפשר שכך יעניש הקב"ה למי שהתקרב אליו?! ולכן שולח הקב"ה 'תזכורות' לבעלי הבטחון כדי שיצטרכו להתאמץ ולעלות עוד ועוד. ואכן

את האדם בתואר עושר, אין הכוונה להודיע שיש לו כסף בבנק, כי אילו מפני כך, הרי הוא אדם מן המניין שיש לו כסף בבנק ולא נהפך מחמת כן לעושר. אך העושר הוא מי שמרגיש עשיר בנפשו ונוהג מחמת כן בעשירות, וכבר אמר מי שאמר על עצמו שיש לו את כל סממני העושר, הוא נוהג ברכב יוקרתי, חובש על ראשו שטריימל פאר והדר, ואפילו מדבר כעושר, ורק כסף חסר לו...

ומטעם זה אמרו חז"ל (אבות פ"ד מ"א) "איזהו עשיר השמח בחלקו", כי אין העשירות תלויה בכסף, אלא כל שהרגיל את עצמו להרגיש בפנים שיש לו כל ואין חסר לו מאומה, הרי הוא עשיר. ובדומה לזה אמרו (שם) "איזהו הגיבור הכובש את יצרו", כי אין הגבורה תלויה בגבורת האברים החיצוניים, אלא בנפש הפנימית היודעת להתגבר על הפיתויים החזקים ביותר.

אכן כאן יש לשאול איזו הרגשה צריך יהודי להרגיש, האם הוא צריך להרגיש בפנים שהוא עשיר ואין חסר לו מאומה, או שיש לו להרגיש עני דלית ליה מגרמיה כלום, ויעמוד כעני בפתח ויתפלל.

ובאמת מצאנו בזה סתירה, כי מצד אחד פשוט הדבר שמסיבה זו לימדונו חז"ל "איזהו עשיר השמח בחלקו", כדי שנחיה בהרגשה זו כעשירים, ומסיבה זו אנו גם מברכים כל יום בשמחה רבה "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם שעשה לי כל צרכי", פירוש ואין חסר לי מאומה.

ומאידך גיסא, מצאנו לדוד המלך ע"ה שיסד בתהלותיו – "תפילה לעני כי יעטוף", הרי שאנו צריכים לבוא לפני המלך כעניים

כרוך הדבר ש'תזכורות' אלו לא תהיינה 'צרות', אלא ידמה להם כאילו חשך בעדם, וכאשר יתחזקו בבטחונם, יאיר להם האור מתוך החושך ויעלו למדרגה חדשה.

לא קרב זה אל זה

ואחרי כל זאת נבין בבהירות נפלאה מדוע אנו צריכים להזהר עד מאוד שלא להשען ח"ו על חכמת חיים, כי הנשען על חכמת חיים, מה שהוא עושה בעצם, הוא למצוא כל מיני אופנים איך להביא מנוחה לעצמו בכל המצבים, ואם כן הוא רק הולך ומתרחק מהשי"ת, וכיון שכן יצטרכו לשלוח לו מן השמים עוד ועוד 'תזכורות', עד שיתהפכו לו מעיו ויצטרך בעל כרחו לפנות להשי"ת.

ודבר זה נכון גם לגבי אומות העולם, כי אף הם בכלל הנהגה זו, כל המתקרב להקב"ה השפע בא אליו במלואו, וכל המתרחק ממנו, השפע המגיע אליו מצטמצם והולך. אלא שאנו באשר אנו בניו אהוביו של מקום, קיבלנו דרך סלולה בעבודת הבטחון, והקב"ה אף קרבנו אליו והראה לנו על-ידי שהוציאנו מארץ מצרים באותות ובמופתים ועל-ידי שאר הניסים הגלויים שעשה לנו, שאנו יכולים לבטוח בו. מה שאין כן אומות העולם שעומדים מבחוץ ומניחים להם רק להתקרב קצת, ולכן לא יגיעו לעולם לאותה דביקות שבני ישראל יכולים להגיע אליה.

איזהו עשיר השמח בחלקו

מכאן נבוא ליסוד נוסף הנגזר מכל האמור: הנה ידוע שכל התוארים מתארים את מהות נפש האדם. ולמשל, אם מתארים

בטוח שתתן לי כמה פרוטות... ומצד שני ירגיש שבכל רגע העשיר יכול למשוך את ידו אחרונית והוא יצא בפחי נפש. כך צריך האדם להרגיש בכל רגע ורגע עבור כל דבר שנמצא ברשותו, שהדבר הזה עדיין אינו בידו, אלא הקב"ה נותנו לו מחדש בכל רגע, ואם ירצה יקחנו מידו ויישאר ערום כביום הוולדו.

איזהו שוטה המאבד מה שנותנים לו

וכך מובא בספר "אמרי פנחס" (שער עבודת ה', סב) בשם הרה"צ רבי יעקב זצוק"ל רב דק"ק באסיווקא² שאמר בשם הרה"ק מרוז'ין זיע"א על מה דאיתא בגמרא (חגיגה ד, א) "איזהו שוטה המאבד מה שנותנים לו", פירושו: איזהו שוטה? זה המאבד שכל מה שיש לו נותנים לו מאתו יתברך, ואומר שהוא עצמו עמל בו. וסיים הרה"צ רבי יעקב: דבר זה בין ברוחניות ובין בגשמיות, וד"ל.

ויש להוסיף על אמרתו קודש, שלאחר הדרש, חוזרים אל הפשט, כי מי שמאבד את ההרגשה שכל מה שיש לו נותנים לו מאתו יתברך, הרי הוא מעתה בבחינת המאבד מה שנותנים לו כפי משמעו הפשוט.

וכך מובא בספר "דרש משה" למרן רבי משה פיינשטיין זצ"ל, שזו הכוונה בברכת הכהנים "יברכך ה' וישמרך", שיברכך הקב"ה בממון וישמרנו אצלך, כי אם לא ישמרנו אצלך, מה יהיה לך ממה שנתנו לך, והרי הוא יאבד ממך תיכף ומיד. וכן ביאר על זה הדרך נוסח התפילה שאומרים בר"ה ויוה"כ קודם "ברוך שמייה":

ולהתפלל בפניו שיתן לנו את משאלותנו. וכן כתב להדיא בספר "תומר דבורה" (פרק ט): **ישים עצמו תמיד כעני ויעמיד עצמו לפני קונו כדל שואל ומתחנן, ולהרגיל עצמו במידה זו, אפילו שיהיה עשיר יחשוב שאין דבק עמו מכל אשר לו מאומה והוא נעזב צריך לרחמי הבורא תמיד, שאין לו כל דבר אלא הלחם אשר אכל, ויכניע לבבו ויְעַנֶּי עצמו, ומה גם בעת תפילותיו, שזו סגולה נפלאה... ודוד התנהג במידה זו הרבה, שאמר (תהלים כה, טז) כי יחיד ועני אני.**

העניות והעשירות משלימות זו את זו

אכן התשובה פשוטה ומבוארת, כי הנה אילו היתה הרגשת העשירות תלויה ברוב ממון, כי אז היה מקום גדול לסתירה זו, כי איך שייך שירגיש האדם בו בעת גם עשיר וגם עני. אבל מאחר שהעשירות אינה תלויה לא ברוב ממון ולא בשום דבר חיצוני, נמצא שהרגשת העשירות והרגשת העניות אינן סותרות האחת את השניה, אלא אדרבא, משלימות זו את זו. וכשירגיל האדם את עצמו להרגיש בכל עת גם שתיהן, תהיה לו ההרגשה הרצויה אשר ממנה יבוא אל הבטחון האמיתי כפי היסוד המבואר לעיל.

ונבאר: בתחילה צריך האדם להרגיש עני, והיינו שירגיש כאילו הוא עני הפושט את ידו לפנים, והנה הוא רואה את העשיר מושיט לעברו שטר גדול, אך עדיין השטר נמצא בידו ועדיין הוא יכול לחזור בו ולהחזירנו לכיסו. מצד אחד העני ישמח שמחה גדולה ויאמר בהתרגשות לעשיר – לא האמנתי שתתן לי שטר גדול כזה, הייתי

² חתן הרה"ק רבי רפאל מבערשיד זי"ע.

אף זה הבוטח **כאשר הוא יודע שבכל רגע יכולים ליקח ממנו את כל אשר לו, הוא מבין שעליו להחזיק את כל אשר לו על-ידי תפילה לה' כעני בפתח.**

ודבר זה נכון בוודאי גם לענין הדברים הרוחניים, וכמו שחתם שם ב"אמרי פנחס", שכן הוא בין ברוחניות ובין בגשמיות. והיינו כי ברגע שישכח האדם שהשפע הרוחני בא לו במתנה מן השמים, מיד יעצור השפע, והנה יראה שאין התפילה יוצאת מלבו כמתחילה ואין חשקת התורה בוערת בלבו כבתחילה.

בפי אויל חוטר גאווה

מטעם זה יש לו לאדם להודות מיד בקומו משנתו על הנשמה שהוחזרה לו, ועל בריאות גופו ונפשו, ועל ביתו ועל כל אשר לו, שהרי הוא צריך לראות כאילו בכל רגע הכל ניתן לו מחדש במתנה מן השמים. ולאור זאת מובן גם שאין לו לאדם שום סיבה להתפאר במה שיש לו, שהרי הוא יודע ומרגיש שזה עתה קיבל את כל אשר בידו מהקב"ה, ושוב הוא מרגיש כך גם ברגע הבא וגם ברגע שלאחריו, ואם כן מה יש לו להתפאר בזה. דומה הוא למי שמחזיק בידו חבילת שטרי כסף שנתנו לו לשמור עליהם ימים מספר, שבוודאי אין לו מה להתפאר כיון שאינם שלו ולא נמסרו לו אלא לזמן מועט כדי לשמור עליהם.

תפילה לעני בי יעטוף

ועל זה הדרך כתב הגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א בחיבורו "תקנת השבין" לבאר שיש חילוק גדול בין עניות הנפש של יהודי לבין עניות הנפש של גוי, כי

זכרנו לפרנסה וכלכלה ותן לנו לחם לאכול, אשר לכאורה נראה ככפל הלשון. אך האמת, שאין כאן כפל הלשון, כי יתכן שיהיה לאדם פרנסה וכלכלה, וברגע האחרון, לפני שיכניס את לחמו לפיו, הוא ינטל ממנו. לכן צריך לברכה מיוחדת, שנוכל לאכול את פרנסתנו.

הרי שולחן הרי בשר ואין לנו ... לאכול

כעין זה מסופר על הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב זיע"א שבהיותו סמוך על שולחן רבו הרבי ר' אלימלך זיע"א, עלתה המחשבה בלבו: למה אני צריך להתפלל על הפרנסה? והרי אני מקבל את פרנסתי מבית הרבי! כשחילקו את התבשיל, הגישו לכולם כפות ורק אותו שכחו, ובאין כף בידו לא היה יכול לאכול. פנה אליו רבו הרבי ר' אלימלך ואמר: הא לך, שגם אתה צריך להתפלל על הפרנסה...

הנה מעשה זה האחרון מיוסד הן על מה שנאמר בתחילת השיעור שכך היא ההנהגה גם כלפי הצדיקים שרפי מעלה, ואף הם כיון ששוכחים מעט מהשי"ת לפי מדרגתם, מיד ניטל מהם השפע. והן על מה שנתבאר זה עתה שהדרך לשמר את הבטחון שלא יהפוך לחכמת חיים מחמת ההרגל שנעשה טבע שני, הוא להזכיר לעצמו שבכל רגע נתון הכל יכול להלקח ממנו. ולא שמפני כך יתהלך מפוחד, אלא שמפני כך יבין שעליו לבטוח בה'.

והרי זה דומה למי שיודע שיכולים לגנוב את כספו, שאינו מתהלך מחמת כן מפוחד, אלא מבין מחמת כן שעליו להחזיקו את כספו בכיסו ולא להשאירו על השולחן.

דירתי לשבת? בבקשה! תביא גם את צאצאיך... וכיון שאין להם כלום, ממילא הם מרגישים שיש להם כל, ועליהם נאמר איזהו עשיר השמח בחלקו. הוא אשר אמרנו שהעשירות והעניות משלימות זו את זה. הרגשת העניות שמחמתה מרגישים שבכל רגע ורגע הם מקבלים את כל אשר להם במתנה מהקב"ה, היא הגורמת להם להיות עשירים.

העצה שלא להתפעל מן השינויים

ועתה נתבונן בעוד דבר אחד: חיים האדם נתונים בכל עת לשינויים, והנה ישנם שני מיני שינויים הגורמים לאדם להתנתק מהקב"ה, המין האחד הוא ההצלחה והמין השני הכשלון. אם הוא מצליח הוא נעשה בגאווה כמו שנאמר (האזינו לב, טו) "וישמך ישורון ויבעט", ואם הוא נכשל, הוא נעשה ברוגז. וזהו נסיון העניות ונסיון העשירות, רוצה לומר, לא עניות ועשירות בממוץ, אלא כל אחד באשר הוא לעתים עומד בפני נסיון העניות, והיינו כשהוא רואה שאין הולך לו כפי שרוצה, ולעתים עומד בפני נסיון העשירות, והיינו כשרואה הצלחה בענייניו. ושוב העצה שלא להתנתק מהקב"ה לא בזה ולא בזה, היא כפי האמור, לזכור שאין לו כלום משלו, כי אז, כשינחל הצלחה, יודה לה' כפי שהעני מודה לעשיר לאחר שנתן לו מתנה הגונה, ובוודאי שלא יבעט בו. וכשלא יקבל משהו, לא יתרגז מחמת כן, שהרי לכתחילה לא חשב שהוא צריך לכך.

בעוד אצל גוי העניות מדכאת את נפשו, אצל יהודי העניות משלימה את נפשו, וכמו שהיה אצל דוד המלך ע"ה, וכלשון הספר "כד הקמח"³ (ערך בטחון): וכבר ידעת כי דוד המלך ע"ה אשר הכין לעבודת בהמ"ק מאה אלף ככר זהב ואלף אלפים ככרי כסף, הוא בעצמו הודה שלא היה לו כלום בעשרו, וקרא את עצמו עני. והוא אמרו (דה"א כב, יד) והנה בעניי הכינותי לבית ה' ככרים זהב מאה אלף וכסף אלף אלפים ככרים ולנחושת ולברזל אין משקל. והודה ואמר (שם כט, יד) מי אני ומי עמי נעצר כוח להתנדרב כזאת כי ממך הכל ומידך נתנו לך.

אין לו מנה אינו רוצה מאתיים

וכעת נבין עוד, שהרגשה זו שהאדם קונה לעצמו ששום דבר אינו שלו, היא ההופכת אותו להיות בבחינת "איזהו עשיר השמח בחלקו". וסיבת הדבר, כי כאשר האדם חושב שכל מה שיש לו השיג בעשר אצבעותיו ושלו הוא, מתעורר בו הרצון להשיג עוד, וכיון שכן לעולם לא יהיה שמח בחלקו כי יש לו מנה רוצה מאתיים. ואולם העצה היחידה שיש לו לאדם כדי להוציא את עצמו מכלל "יש לו מנה רוצה מאתיים", היא שירגיש בלבו שאין לו כלום, כי אז מאחר שאין לו לא יצטרך יותר אלא ירגיש שהקב"ה מספק לו כל צרכיו.

אם נסתכל סביבנו על האנשים שזיכרו את עצמם מעט, נראה שתכונה זו נראית בהם על כל צעד ושעל. הם לא זקוקים לכלום. אתה רוצה להשתמש בטלית ותפילין שלי? בשמחה רבה! טול ובריך... אתה רוצה את

³ לרבינו בחיי ב"ר אשר ז"ל בעל מדרש רבינו בחיי על התורה.

ה' נתן ה' לקח

וזהו היסוד של "ה' נתן ה' לקח" (איוב א, כא). אין האדם יכול להאמין באמת בלבו שה' לקח אם לא האמין בתחילה שה' נתן. רק אם האדם משנן ללא הרף שכל מה שיש לו אינו שלו אלא הקב"ה נותנו לו במתנה בכל רגע, ואף עושה פעולות כדי להשריש אמונה זו בלבו, אם על-ידי שנותן צדקה, אם על-ידי שמודה ומהלל לה' בכל רגע על כל אשר נותן לו ומתפלל על העתיד שיוסיף ליתן לו, אזי אם יארע וילקח הדבר ממנו, יוכל לומר בלב שם "ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם", וימשיך להיות אותו עשיר כפי שהיה בתחילה.

סיכומן של דברים: כל אדם בעולם יקבל 'תזכורות' מן השמים כל אימת שישכח מהשי"ת, בין הנמצא בתחתית המדרגה, בין הנמצא באמצע הסולם, ובין הנמצא ברום

המדרגה. והעצה שלא לשכוח ושלא להזדקק לתזכורות היא לעורר בלב את הרגשת העניות, דהיינו להתרגל להרגיש כעני שאין לו כלום ומקבל הכל מהשי"ת, כי אז לא יתנתק לעולם מהשי"ת, אלא יזכור אותו בכל עת כפי שהעני זוכר בכל עת את העשיר.

והרי העני אינו שוכח לעולם כמה נתן לו העשיר היום וכמה נתן לו אתמול, ומתי יחתן את בתו כדי שיוכל לבוא לחתונה... העני אינו שוכח את העשיר מפני שהוא יודע שהוא מזדקק אליו (ורחמנות עליו על שהוא חושב שהוא מזדקק לעשיר בשר ודם). וכמו כן מי שיודע ומכיר שהעשיר שלו הוא הקב"ה ואליו הוא מזדקק, אינו שוכח אף פעם ממנו, וכשהקב"ה יחתן (במעמד קבלת תורה), יזכור בוודאי לבוא אל החתונה ולשמוח בשמחתו של הקב"ה.

יום שני פרשת חוקת (קרה בחו"ל) – ל' סיון ה'תש"פ

קיום מצוות התורה בבחינת חוקה

הראשונים בביאור טעמי המצוות. סוף דבר, הדבר פשוט שכל שמוסיפים ללמוד את טעמי המצוות, כך מבינים יותר מה שעושים ומקיימים את המצוה יותר בשלימות.

אולם מאידך גיסא אנו יודעים, והדבר פשוט, שמי שמקיים את המצוות רק מפני שהוא מבין את טעמיהן, מאבד את הקשר שלו עם בוראו מפני שאינו מתבטל אליו על-ידי קיום המצוה.

אכן דייקא משום הא גילה לנו ה"בני יששכר" שבכל המצוות יש גם חלק שנקרא חוק, ונמצא שאפשר להחזיק גם בזה וגם בזה, נקיים את המצוות מתוך ידיעת טעמיהן, ותוך כדי גם נקיים אותן בבחינת חוקה.

לכשנרצה נגדיר זאת כך: עלינו להתקשר אל השי"ת בעת קיום המצוה הן במוחנו והן בלבנו, במוחנו נתקשר על-ידי הבנת טעמי המצוות, ובלבנו נתקשר על-ידי ביטול להשי"ת באשר מקיימים את מצוותיו כחוקה בלי טעם. ומדוע גורם קיום המצוות כחוקה בלי טעם להתקשרות בלב, כי כאשר האדם נאמן לזולתו, נאמנותו היא בלבו, וכמו שנאמר על אברהם אבינו ע"ה "ומצאת את לבבו נאמן לפניך".

בואו נשתחוה ונכרעה

וכן פירשו המפרשים על הנאמר בפרק שירה (פ"ו): "כלבים אומרים: בואו

מועיל לחיזוק האמונה

זאת חוקת התורה. התורה מלמדת אותנו לקיים את מצוות ה' גם כאשר אין אנו יודעים את טעמיהן. וכתב בספר הקדוש "בני יששכר" (פרשת פרה), וחזר על זה בספרו "אגרא דכלה", שקיום החוקים שאין בהם טעם מועיל לאדם לחיזוק אמונתו. וסיבת הדבר, כי כאשר האדם מקיים את דבר ה' אע"פ שאינו מכיר בטעמו, הוא מבטל את עצמו בביטול גמור להשי"ת וסומך עליו בכל לבו.

וכתב ה"בני יששכר" וכן הוא ב"דברי חיים", שעלינו לדעת שכל המצוות, אף גם אלו שיש להן טעם, יש בהן גם חלק (והוא החלק היותר גדול מן המצוה) שנקרא חוק באשר אין טעמו ידוע, ולכן עלינו לקיים את המצוות מפני שכך גזר עלינו הבורא ולא מפני שאנו מבינים את טעמיהן.

ומצאת את לבבו נאמן לפניך

ונבאר: הנה אנו רואים שהראשונים טרחו לבאר את טעמי המצוות, ועוד זאת ישנן כמה מצוות שכוונת הטעם מעכבת בהן, וכגון מצות סוכה שנאמר בה "למען ידעו דורותיכם", ומצות ציצית שנאמר בה "למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי". וכמו כן ידוע שרחמנא לבא בעי, והרי ידיעת טעמי המצוות מוסיף לב והתלהבות בעשייתן, ומטעם זה באו תמיד אחרונים והוסיפו על

אינה כלום. פירוש: כשיש לו לאדם גם אהבה וגם יראה זהו השלימות שלו, וכשיש לו רק אחת מהן, אזי הדבר תלוי; אם יש לו רק יראה, הגם שחסר לו משלימותו כי אין לו אהבה, מכל מקום יראה יש לו, אבל אם יש לו רק אהבה, אין לו כלום, כי אילו היתה אהבתו אהבה אמיתית, היה בוודאי גם ירא מבוראו, ומזה שאין לו יראה מוכח שאהבתו אינה אהבה אמיתית.

בדומה לזה יש לומר על ענין התקשרות הלב והמוח, כשיש לו לאדם לב, אע"פ שאין לו מוח, החצי עכ"פ בידו, אבל אם אין לו לב, אע"פ שיש לו מוח, סכנה גדולה יש בדבר, כי מי שיש לו מוח בלי לב, אינו מתקשר אל הקב"ה, אלא מתקשר להבנתו האישית.

המצוה משולה לאיש האשכולות

להמחיש זאת נביא דוגמא לדבר: בבית הכנסת ישנו יהודי אחד הנקרא איש האשכולות; הוא איש שהכל בו, אם רוצים לשמוע סיפורי צדיקים ניגשים אליו, אם רוצים לקבל הליוואה ניגשים אליו, אם רוצים עזרה וסיוע ניגשים אליו, וכן הלאה. והנה אנו רואים יהודים הרבה מחזירים אחריו, הם ניגשים מידי פעם לשוחח עמו, הם משתתף בשמחותיו, וכן הלאה. עכשיו נשאל אנו: לאיזה חלק מאותו איש האשכולות האנשים מבקשים להתחבר?

והתשובה היא: יש מי שמבקש להתחבר אליו כי אחיו ורוצה לשמור על האחווה ביניהם, יש מי שמבקש להתחבר אליו כי הוא ידידו מנוער ועדיין הוא זוכר את

נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו" (תהילים צה, ו), כי הכלבים יש להם תכונה מלידה להיות נאמנים לבעליהם (וזה הסיבה שמיליוני אנשים בכל הדורות נמשכים לכלבים, כי הכלבים מראים להם נאמנות). על זה אנו אומרים, שכדרך נאמנותם של הכלבים לאדוניהם, נבוא אנו להשתחוות לפני אדוננו, ונקיים את מצוותיו מתוך נאמנות מוחלטת הגם שאין אנו מבינים את טעמיהן.

הנה גבי מצות תפילין אנו רואים שקושרים תפילין על היד שהיא כנגד הלב לשעבד בזה תאוות ומחשבות לבנו, וקושרים תפילין על הראש שהוא כנגד המוח כדי שהנשמה שבמוח עם שאר החושים כולם יהיו משועבדים לעבודתו ית"ש. הרי ששלימות המצוה היא דווקא כשמקשרים שניהם גם יחד להשי"ת, גם את המוח וגם את הלב. ולפי מה שנתבאר, נמצא שכל המצוות יש להם ממצות תפילין, כי בכל המצוות אנו מקשרים גם את המוח וגם את הלב להשי"ת (ואכן כבר נתבאר כמה פעמים בארוכה איך שכל מצוה ומצוה כלולה מכל המצוות).

מוח בלי לב אינו כלום

כעת נעבוד לנדבך נוסף, אותו נפתח בשאלה: מי שנמצא במצב שאינו יכול להתקשר על-ידי שניהם כי אם על-ידי אחד מהם, במה יבחר, במוח או בלב?

והנה דיבור יצא מפה קדוש ה"בית אהרן" זיע"א בכהאי לישנא⁴: יראה בלי אהבה — אינה שלימות, אהבה בלי יראה —

⁴ בסוף הספר ב'מילין דרבנן' אות ו.

תפקידו של הצדיק אינו לחלק

פרנסה

מסופר על הרה"ק רבי יחזקאל **מקאזמיר** זיע"א, שפעם נכנס אליו יהודי אחד לבקש על פרנסה, רגז עליו הצדיק באמרו: "הן באים הנה לבקש דרך בעבודת ה' ומה אתה מטרידיני בדברים גשמיים?". הלה הסתלק הצדה בוש ונכלם, והנהגה ראה יהודי אחר מדבר עם הצדיק בצרכי פרנסתו והצדיק מיעץ לו בארוכה. ניגש אל הצדיק ושאל: וכי דמא דידיה סמיק טפי?!

אמר לו הרה"ק מקאזמיר: אמשול לך משל, מעשה בסוחר אחד שקנה סחורה הרבה אצל מוכר אחד בשוק והעמיס אותה על עגלתו, אחר ניגש אל המוכר ושאל אותו אם יש לו מעט שומן למרוח את גלגלי עגלתו כדי שתוכל עגלתו לסחוב את המטען הכבד. הוציא המוכר שומן מפינת חנותו והושיט לו בחפץ לב: מרח את הגלגלים כחפץ, והמותר השאר לך אם תצטרך למרוח שוב על אם הדרך.

עמד שם אחד מן הצד, ובראותו את טוב לבו של המוכר, ניגש אליו ושאל אם יוכל ליתן גם לו מעט שומן למרוח את גלגלי עגלתו. סירב המוכר באמרו לו: אין לי גמ"ח לדברים מעין אלו. שאל אותו האיש: מדוע נתת לפלוני? השיב המוכר: פלוני קנה אצלי סחורה הרבה, ועל כן נתתי לו גם מדילי מעט שמן למרוח את הגלגלים הסוחבים את הסחורה, אבל אתה לא קנית אצלי מאומה... סיים הרה"ק מקאזמיר באמרו ליהודי שעמד בפניו: יהודי זה שראית, בא אלי לבקש דרך בעבודת ה', וכיון שכן יעצתי לו גם בענין הפרנסה כדי שתהיה לו פרנסה בהרחבה גדולה ויוכל לעבוד את בוראו

השבתות שהיו עושים בייחד מאז ועד עתה ואינו רוצה להפסיד תענוג זה, אך יש מי שברור לכל שמבקש להתחבר אליו כדי שיוכל לקבל ממנו טובותיו. הנה זה האחרון, לא עם איש האשכולות הוא מתחבר, אלא הוא מתחבר עם ממונו. ואע"פ שמבחוץ נראה הדבר שהוא מנסה להתחבר עם האיש, אין זה אלא מפני שהאיש הוא כלי מחזיק ממון, בפועל מה שנמצא בראשו של המחזר אחריו, הוא כסף וכסף ועוד פעם כסף...

המצוה דומה במהותה לאיש האשכולות, כי היא מביאה לאדם טובות בלי סוף. היא מביאה לו בהירות, היא מביאה לו אור, היא מביאה לו שפע של פרנסה, היא מביאה לו סיפוק, היא מביאה לו עולם הבא ועולם הזה. וכאן שואלים את האדם: לאיזה חלק של המצוה אתה מתקשר? ובאופן גס יותר: לאיזה חלק של ר' שייעל'ע אתה מתקשר? לאיזה חלק של מירון אתה מתחבר? הנה יש לך אנשים שנקראים אנשי מירון, נסו לשאול אותם למה הם מתקשרים, ותקבלו תשובות מעניינות: אחד מתקשר לרעש, השני מתקשר לח"י רוטל, השלישי לדירות בכפר, הרביעי לתפילות, החמישי לריקודים וכן הלאה.

האמת היא שלמצוה יש את כל הטובות שבעולם, כי מעיין המתגבר היא באשר היא דבר שבקדושה, אך השאלה היא לאיזה חלק האדם מתקשר. **אם הוא מתקשר אל קדושת המצוה, אל השי"ת שצוה אותה, הרי הוא מקבל את כל הטובות שבמצוה זו,** אבל אם הוא מתקשר אל הדברים האחרים של המצוה ואינו מתקשר לקדושתה, לא זה ולא זה בידו.

ולא בלבד, לא תגרום לו מצוה זו להתבטל להקב"ה.

עלינו לדעת, שההתקשרות לחלק המח שבמצוה אין כוונתה בהכרח לסודות הקבלה שבמצוות, אלא הכוונה גם לפירושה הפשוט של המצוה דוגמת פירושה הפשוט של מצות חסד, וככל שהמצוה מובנת יותר בפשטותה, הסכנה שבה גדולה יותר שיתקשר האדם רק בה ולא בחלק החוקי שבה שיגרום לו להתבטל להשי"ת. וכך הוא לענין כל המצוות שכליות, כגון כיבוד אב ואם, אם האדם לא יתעורר להיזכר בחלק החוקי, עלול יהיה להשאיר רק בחלק השכלי ולא יבטא נאמנותו להקב"ה על-ידי קיום המצוה.

חכמתו מרובה ממעשיו

וזהו מה שאמרו חכמים (אבות פ"ג מ"ט): כל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת, ועוד אמרו (שם מ"ז): כל שחכמתו מרובה ממעשיו למה הוא דומה? לאילן שענפיו מרובין ושרשיו מועטין והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו.

הנה חז"ל המשילו כאן את החכמה לענפי האילן ואמרו שמי שכל התקשרותו אינו אלא לחכמת המוח, לא ישאר בידו כלום. והגם שדיברו במי שחכמתו מרובה ממעשיו, כוונתם גם למי שחכמתו מוחו מרובה מנאמנות לבו⁵, וראיה לדבר ממה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, ומדוע עשו כך? כדי לגלות את נאמנותם להשי"ת שהם מוכנים ומזומנים לעשות ככל אשר יצוה אותם מבלי להבין מאומה, וכמו שאמר רבא

כראוי. אבל אתה הרי לא באת לבקש דרך בעבודת ה', כי אם לבקש פרנסה, מה אעשה ואין אני מחלק פרנסה...

הנה סיפור זה מבטא במקצת גם את הנעשה כאשר האדם מתקשר לדברים החיצוניים של המצוה ולא אל קדושתה. אך לענייננו, גם כאשר האדם מתקשר למצוה עצמה ולא אל הדברים החיצוניים שבה, כל שהוא מתקשר רק אל הבנת המצוה על-ידי המוח ולא אל ההתבטלות להשי"ת על-ידי הלב, יתכן שהפסיד את הנקודה העיקרית. מה שאין כן אם מתקשר על-ידי הלב, הגם שחסר לו המוח מפני שאינו מבין את טעמי המצוה, סוף כל סוף הוא מתקשר להשי"ת.

הסכנה שבמצוות הקרובות אל השכל

דוגמא לדבר אפשר להביא ממצות החסד: הנה מצוה זו בוודאי יש בה הבנה, ועם כל זה אנו מאמינים באמונה שלימה שהיות שהיא מצוה ממצוות התורה, יש בה גם טעם שאינו ידוע לנו כלל אשר גם בגללו אנו מקיימים אותה, לא בגלל מידת הרחמנות ולא כדי שנתדבק במידותיו של הקב"ה, ולא כדי לאחד לבות בני ישראל... ואמנם בגלל שהחלק הגלוי של מידת החסד קרוב להבנה גם לילד הקטן, כי כך מסבירים לילדים שאם יתנו גם לחבריהם יהיו טובים יותר, לפיכך מצוי מאוד שגם כאשר יגדל הילד ויהיה לאיש, יישאר רק עם חלק המוח אשר אותו קיבל בילדותו, ודבר זה מסוכן מאוד, כי אם יקיים מצוה זו במוחו

⁵ ראה מה שכתב המדרש שמואל' (פ"ג מ"ט) בשם רבינו יונה, ובאבות דר' נתן פכ"ב הובא בתוספות יו"ט.

ונזכרים בערגה איך היו נוסעים בצעירותם במשאיות כאשר בהר מירון עצמו לא היה כלום מלבד מעט מים להרטיב את הפה, כי אז היו מתקשרים בכל נפשם ומאודם לרבי שמעון, באשר לא היה להם דברים אחרים להתקשר אליהם.

כך הוא במידה מסויימת לענין קיום המצוות. אמנם יש להם למצוות הרבה ציציץ ופרחין שיכולים להוסיף לאדם, אך השאלה היא אם הוא משכיל להתקשר לעיקר המצוות, או שמתקשר רק לדברים הסובבים אותן. וזה מה שאמרו לו חז"ל: המצוה מקבל שלימות כשמבינים את טעמיה, ולכן בוודאי ראוי ללמוד את טעמיה ולהתבונן בה, אך **בו בזמן תדע שאתה שרוי בסכנה, כי אתה עלול להתקשר רק להבנה ולאבד את העיקר.**

וזאת יש להוסיף שהגם שהאדם בתחילת עיונו בטעמי המצוות, מגיע מחמתם לידי התפעלות, ונמצא שהמוח מועיל לו אז לעורר את לבו, עם הזמן כאשר הוא כבר רוכש בקיאות מקיפה בטעמי המצוות, התפעלות זו יורדת, ונמצא שאין לו מעתה מה שיעורר את לבו, והיות שהתרגל לקיים את המצוות רק מתוך הבנת המוח, לא יתפעל לבו מעתה ובוודאי שלא יהיה לו בלבד אותה נאמנות הנדרשת.

כשהיסוד חזק אפשר לבנות עליו

וזה לשון הספה"ק "בית אהרן" (פרשת משפטים) בבארו ענין הקדמת נעשה לנשמע: הנה זה ברור אשר שורש כל הדברים היא האמונה, והאמונה היא עיקר הפרי, וצריך להיות האמונה מקודם ואחר-כך לשמוע וללמוד... וכמו כשהאדם בונה

לאותו צדוקי, שמחמת כן נאמר על בני ישראל "תומת ישרים תנחם" (משלי יא, ג), כי התמימות שלהם עם הקב"ה שלא יתן להם דבר מה שלא יוכלו לסבול, היא המוליכה אותם הן לחיי העולם הזה והן לחיי העולם הבא.

ואפשר שזה גם הפירוש בגוף דברי חז"ל "כל שחכמתו מרובה ממעשיו", דהיינו שקיום המצוות מחמת חכמת המוח, מרובה אצלו מקיום המצוות בעשייה בלבד, כלומר מבלי להבין את טעמיהן. ועל זה אמרו שאיש זה שמוחו יותר מלבו, לא זו בלבד שמצוותיו לוקות בחסר, אלא אף יש בו סכנה שיישאר בלי כלום.

יתפלא האדם: וכי לא טוב הוא להתבונן בטעמי המצוות וללמוד בספרי החסידות מה שיש אודותיהן?! והתשובה היא: **בוודאי אם אין לך לב נאמן בעת קיום המצוה, אין ראוי לך להוסיף בחכמת המוח, שהרי כך הורו לנו חז"ל להדיא בהמשילם זאת לעץ, כמו שהעץ אם ענפיו מרובין משרשיו, נעקר מן הארץ ומתייבש, כמו כן האדם אם חכמתו מרובה מלבו, עלול לאבד את הכל.**

הסכנה שבהתקשרות לחלקים

החיצוניים

ישנם אנשים שלבם כואב להם בראותם את כל העסק שעושים אצל ר' שייעלעל סביב האוכל והשתיה, וצודקים הם בטענתם, כי סכנה גדולה יש בדבר, שהרי בגלל כן רבים מתקשרים לכל החיצוניות במקום להתקשר לצדיק עצמו. וכמו כן בני הדור הקודם מתלוננים על כל העסק שעושים במירון עם האכילה שתיה ולינה,

נברכה לפני ה' עושנו". תחת כן יאמר כמנצח: יש פרי מגדים שמוכח ממנו שמותר... או: ר' שלמה זלמן מתיר... זה חומרא בעלמא...

לא חרבה ירושלים אלא מפני שהעמידו דבריהם על דין תורה ואמרו יקוב הדין את ההר. ירושלים זה הלב, לבו של ישראל, אשר בו השתחוו בפישוט ידיים ורגליים, ועליו אמרו "בואו נשתחוה ונכרעה וגו'", וכיון שחשבו נוכח כל דבר מה דין התורה ולא ביקשו להוסיף בעשיית רצון ה' מתוך נאמנות גמורה, ממילא חרבה ירושלים, כי כשהחכמה מרובה – הלב חסר. לא לחנם השטן ואומות העולם משקיעים את כל מרצם ודמם לבטל את ישראל מדבר זה, וכדאיתא בפירוש רש"י: "לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חוקה, גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה", אלא משום שהם יש להם שליטה רק בחלקים החיצוניים של המצוה, ויודעים שכאשר בני ישראל יקיימו את המצוות מתוך נאמנות לבם, לא תהיה להם שום שליטה בהם.

רחמנא לבא בעי

נחזור ונדגיש: מי שמפשיט את המצוות מהבנתן, וגם לאחר שלמד את הטעמים של תקיעת שופר, הוא תוקע משום שרחמנא אמר תקעו, וגם לאחר שלמד את ההבנה במצוות נר חנוכה, הוא מדליק נרות חנוכה משום שכך ציונו הקב"ה על-ידי חכמיו, הרי הוא מקבל כוח נפלא לדעת איך ללכת בהגיעו לפרשת דרכים. וכך הוא מפורש במסכת סוטה (כא,

איזה בנין, אם היסוד הוא חזק, יכול להוסיף על הבנין כמה שירצה, כך הוא גם-כן בעבודת השי"ת צריך להיות תחילה חזק ביסוד האמונה, ואחר-כך יכול להוסיף עליו תורה ותפילה... וכשהוא חזק באמונה, טוב אחר-כך לשמוע בכל פעם ולהוסיף ולהבין ולעסוק בשכלו, אבל מקודם צריך להיות חזק באמונה.

ביטול לרצון ה'

וכאן נאמר עוד, שכפי שיתרגל האדם לקיים את המצוות, באותה מידה ממש יתייחס אל כל המצבים שיפקדו אותו. כי הנה יסוד יסוד הרמב"ם וכבר כתוב כן ב"חובת הלבבות" (שער עבודת האלוקים), שכל מה שעומד בפני האדם, הוא או מצוה או עבירה, ואע"פ שאינו מתרי"ג המצוות, הרי יש בו שני צדדים אשר האחד קרוב לרצון ה' והשני רחוק מרצון ה'. כשהאדם יודע בעומק נפשו על אחד מהצדדים שהגם שהוא קשה לקיום, הוא קרוב לרצון ה', ומתנהג לפיו, הרי הוא מבטל את עצמו לרצון ה', ואם לאו, אינו מבטל את עצמו לרצון ה' והוא בגדר עבירה. ולא רק במי שעומד ומסתפק אם לעשות כך או לעשות כך הדברים אמורים, אלא גם במי שמסתפק מה לחשוב במוחו בנוגע למציאות שנקלע אליה ואיך לקבלה.

ובכן, מי שיתרגל לקיים את מצוות ה' רק מתוך הבנה, ויתקשר תמיד אל חכמת המוח, או לסגולות המצוה, או לשיטות הרבות בהלכה (אשר לפעמים אינו נובע ממקום בריא), כאשר יעמוד בפני מצב שיש בו שני צדדים, יקשה לו מאוד להתבטל לרצון בוראו ולומר "בואו נשתחוה ונכרעה

שם הוא מדבר בענין התורה, וכוונת הדברים שמי שלומד תורה בזו הדרך, כפי שהרחבנו בשיעורנו בשבוע שעבר, ויודע שמה שהוא מבין אינו אלא הלבוש החיצוני, וישנם חלקים עמוקים הרבה שאינם ידועים לו, ומכל-מקום הוא לומד אע"פ שאין לו השגה בהם משום שרחמנא אמר למדו, ממילא הדרכים מאירות לו ויודע לאן לפנות גם בעמדו בפני פרשת דרכים.

(א): משל לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה, ומתיירא מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים ומחיה רעה ומן הלסטיין, ואינו יודע באיזה דרך מהלך, נודמנה לו אבוקה של אור ניצל מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים, ועדיין מתיירא מחיה רעה ומן הליסטיין ואינו יודע באיזה דרך מהלך, כיון שעלה עמוד השחר ניצל מחיה רעה ומן הליסטיין, ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך, הגיע לפרשת דרכים ניצל מכולם.

נדבת ידידינו מחברי ועד הפועל
הר"ר אליעזר וואלדמאן הי"ד
לע"נ זקנתו האה"ח מרים בת ר' יקותיאל יהודה ע"ה

יום שלישי פרשת חוקת (קרה בחו"ל) – א' תמוז ה'תש"פ השנת טעמי התורה על-ידי התקשרות הלב

ומצוות קבע שהלב יוכל לשלוט על המוח, ולכן מי שאין לו את הכלים הדרושים להבין את התורה והמצוות, כל שימסור את לבו לקיימן מבלי להבין, יפתח לו השי"ת דלת צדדית, וממנה יגיעו אל האדם הבנות נפלאות בתורה ובמצוות.

תובות ישרים תנחם

המקור הראשון ליסוד זה הוא במעשה דרבא במסכת שבת (דף פח): ההוא צדוקי דחזייה לרבא דקא מעיין בשמעתא (צדוקי אחד ראה את רבא מעיין בסוגיית לימודו), ויתבה אצבעתא ידידיה תותי כרעא, וקא מייץ בהו (ואצבעות ידיו היו מונחות תחת רגליו, והיה לוחץ עליהן מבלי לשים לב לכך מרוב טרדת עיונו), וקא מבען אצבעתיה דמא (והיו אצבעותיו נוטפות דם). (כשראה זאת הצדוקי, בטוח היה שהתורה לוחצת עליו וגורמת לו למכאובים, כפי שעניו רואות זה עתה את אצבעותיו נוטפות דם), אמר ליה: עמא פזיזא (עם פזיז הנכם) דקדמיתו פומייכו לאודנייכו (שהקדמתם אמירת פיהם 'נעשה', לשמיעת אזניכם), אכתי בפחזותייכו קיימיתו (ועדיין אתם עומדים בפחזותיכם, כי הנה התורה שקיבלתם על עצמכם גורמת לכך שחייכם יהיו קשים מנשוא) ברישא איבעיא לכו למשמע, אי מציתו - קבליתו, ואי לא - לא

מן הלב אל המוח

בשיעור הקודם ביארנו בהרחבה, שגם המצוות שיש להן טעם, יש בהן חלק שנקרא חוקה, ועל האדם להתקשר בקיימו את המצוות לשני החלקים יחד, במוחו ובלבו, כי בזה דייקא יגלה את נאמנותו להשי"ת. וכעת נסיף, שמי שיעשה כן, דהיינו שיקיים את המצוות מתוך ידיעה שיש להן רבבות טעמים שאינם ידועים לו, ואעפ"כ מקיים אותן מפני שכך צוה אותו הבורא, יזכה בתורת שכו להגיע להבנת המוח.

ביאור הדבר: הנה ידוע שהמוח יכול להיות שליט על הלב, ואם למשל יפעיל האדם את מוחו בחשיבות המצוה, יתעורר גם לבו ברגשי אש קודש. וכבר ידוע המעשה שהיה עם תלמידו של בעל התניא, שרבו שלח אותו לרגל בבית המלך הצרפתי נפוליון, וגם כאשר המלך חשד בו והניח ידו על לבו כפתע פתאום בצעקו "מרגל הנך!", לא נע ולא זע ולא נשתנו דפיקות לבו כלל. וכששאלו אותו לאחר מכן לפשרו של דבר, אמר שלמד אצל רבו להשליט המוח על הלב, ולכן באמצעות המחשבה, נשאר הלב על עמדו ולא התרגש כלל מצעקת המלך.

אכן בעוד בסדר הבריאה הפשוט קבע השי"ת שהמוח יהיה שליט על הלב, בתורה

גוי ומשפטים כל ידעום" לפי היסוד האמור: בני ישראל שמוכנים לקבל לא רק את המשפטים אלא גם את החוקים, הקב"ה פותח להם מעיינות החכמה ומגלה להם טעמי המצוות. אך אומות העולם שאינם מוכנים לקבל את החוקים, אפילו את המשפטים כל ידעום.

מי שמקיים את המצוות בבחינת חוקה, כאשר לבו נאמן לה, אע"פ שאינו מבין כלום, הקב"ה יאיר במוחו הבנות נפלאות בתורה. וכבר יהיה מי שבלכתו בשבת קודש לאחר התפילה, לפתע תתנוצץ לו הארה נפלאה בתורה. הוא עצמו יתפלא איך באה לו הארה זו והרי לא עמל עליה במוחו, אך האמת שמן השמים העניקה לו בתורת שכו, מפני שקיים את המצוות מתוך נאמנות לבו.

טוב טעם ודעת למדני

וכן איתא בספה"ק "בית אהרן" (פרקי אבות) שזהו הפירוש "שכר מצוה מצוה", שהמקיים את המצוה בבחינת חוקה, מקבל בתורת שכר את החלק השני של המצוה, שהוא הבנת המצוה. וכן פירש עוד (תחילת פרשת בחקותי), שלזה התכוון דוד בתפילתו: "טוב טעם ודעת למדני כי במצוותיך האמנתי": דוד המלך ביקש: תן לי להרגיש את הטעם במצוותיך, שהרי קיימתי אותן קודם שהרגשתי בהן טעם, מתוך אמונה בלבד.

ונמצא לפי זה שתפילין של יד מביאין לידי תפילין של ראש. מי שמקשר את לבו להשי"ת, הקב"ה יתן לו במתנה התקשרות המח.

ולבאר מדוע הוא כך, יש לומר באופן

קבליתו (הלא בתחילה היה לכם לשמוע, ואז הייתם באים לידי החלטה, אם אתם יכולים אתם מקבלים עליכם, ואם לא אין אתם מקבלים עליכם).

אמר ליה (רבא לאותו צדוקי): אנן דסגינן בשלימותא (אנו שהולכים עם הקב"ה בתום לב), כתיב בן (משלי יא, ג) תומת ישרים תנחם, הנך אינשי דסגן בעלילותא (אבל אתם שהולכים בעלילה), כתיב בהו (שם) וסלף בוגדים ירדם.

הראית לדעת שאותו רבא' אשר תופשי התורה נחשפים רק לזעיר דזעיר מגדלות הבנת מוחו מהוויותיו הפזורים על פני התלמוד, ואשר אף ממעשה זה אנו מגלים עד כמה היה מוחו שקוע בתורה, עד שלא שם לבו כלל לאצבעותיו הנוטפות דם, הוא זה שגילה לאותו צדוקי שהדרך להגיע לכך, היא על-ידי הקדמת נעשה לנשמע. וכך אמר לו: אתה הרי תמה עלי איך אני שקוע כל-כך בלימוד, ובכך אומר לך שזכיתי לכך דווקא מפני שהקדמתי נעשה לנשמע, כי כך אמר החכם – תומת ישרים תנחם, הנאמנות לה' לקיים את מצוותיו מבלי להבין מה ואיך, היא זו שנותנת חכמה לאדם לדעת איך להתנהג.

מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל

וכן כתב יסוד זה בספה"ק 'באר מים חיים' (פרשת בהר). בתחילה ביאר שזהו החילוק בין ישראל לעמים, כי אומות העולם אין מוכנים לקבל אלא משפטים, ובני ישראל מוכנים לקבל גם חוקים וגם משפטים. ואז פירש לשון הכתוב "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל, לא עשה כן לכל

“אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני”, שבוודאי יש טעם לחוקות ה' אלא שהם רחוקים מן האדם מפני שאין לו את הכלים להשיגם, אך מכל מקום תשוקתו עצומה להשיגם ביום מן הימים.

גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך

ומעתה תתעורר השאלה: אם רצון ה' שישגיגו את טעמים המצוות, מדוע עשה שיהיו נשגבים מבינת האדם. והתשובה היא, שהחסד הגדול ביותר הוא, שיהיה האדם במצב שבו יבין שאין הוא יכול להשיג את מבוקשו בשום פנים ואופן בעולם, כי אז יפנה בתפילה אל הקב"ה, וכשיעלה רצון מאת ה', יפתח לו פתח מצד אחר ויאיר לו בטעמי התורה מבלי שיהיו לו הכלים הדרושים להשיגם.

ולא רק במצות פרה אדומה הוא כך, אלא גם בשאר מצוות התורה, שהרי כפי האמור כל מצוות התורה יש בהם חלקים שנקראים חוקה, ורבים מאוד טעמיהם העלומים מאתנו. וכשהקב"ה מאיר לאדם בטעמי התורה, הם נכנסים למוחו כפי שהם, בלי מילים ואותיות, שהרי אין לו את הכלים להשיגם באמצעות מילים ואותיות.

החילוק בין פרה אדומה לשאר המצוות

ואמנם בשאר מצוות התורה הנסיון גדול מאשר במצות פרה אדומה, כי במצות פרה אדומה, מאחר שפשוט לו לאדם שטעמה נשגב מבינתו, קל לו לפנות להשי"ת ולבקש גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך,

פשוט, כי הלב הוא טבורו של אדם וממנו מתפשט הדם למעלה ולמטה ולכל חלקי הגוף. ולכן כאשר האדם מתקשר למצוה על-ידי הלב, הוא מחזיק אותה בנקודתה הפנימית שהיא חלק הביטול להשי"ת, וכיון שכן, המצוה מתפשטת בכל נפשו וגופו ומאירה את מוחו בסגולותיה.

אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני

אך האמת שיש בזה הבנה עמוקה בהרבה, ונבאר: כשאומרים שפרה אדומה נקראת חוקה, אין פירושה שאין לה טעם, אלא פירושה שטעמה גבוה מאוד, ולכן אין לנו את הכלים להשיגה⁶, והרי אנו כילדים בני חמש שאינם יכולים להשיג סוגיות עמוקות בש"ס.

ומעתה יש לחקור אם רצון ה' שלעולם לא נשיג טעמה של מצות פרה אדומה, כך שהיא תשאר לעולם בבחינת חוקה, או שרצונו שיום אחד נשיג את טעמה. והנה ממה שביקש דוד המלך ע"ה “גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך”, מוכח שרצון ה' שהאדם ישיג את נפלאות התורה, כלומר את הטעמים העלומים ממנו עד כה. ותשוקת האדם להשיג את הטעמים בוודאי אינה נובעת מחוסר ביטולו לה', כי אדרבא, מוכן ומזומן הוא לקיים את המצוות מבלי לדעת כלל את טעמם, אלא שביודעו כי יש עמקים נוספים למצוות ה' והיות שכבר מרגיש קרבת אלוקים עצומה, מבקש הוא להתקדם בעוד פסיעה ועוד פסיעה וכך להתקשר בעוד אופנים להשי"ת.

וכן מוכח גם מלשון קהלת (ז, כג)

⁶ כמו שאמרו חז"ל במדרש במדבר רבה פי"ט, ו שאמר הקב"ה למשה לך אני מגלה טעמי פרה.

יעשה השתדלות הרצויה, יעשה אותה בקרירות מפני שהיא המוטלת עליו, ולא מפני שממנה תבוא ישועתו.

ולענייננו, הרי החילוק בין פרה אדומה לשאר המצוות הוא רק אם קיבלנו את המדרגה הראשונה של הסולם, וכפי שמבואר ב"באר מים חיים" שם, שטעמי המצוות הם לאלפים ולרבבות ואין אנו מתיימרים אפילו להגיע אליהן, אלא שבפרה אדומה לא קיבלנו אפילו את הטעם הפשוט, ובשאר המצוות קיבלנו עכ"פ את הטעם הפשוט שבתחתית הסולם. אך דייקא בגלל זה הנסיון בשאר המצוות גדול יותר, כי האדם יכול לחשוב בהן שהוא יכול להשיג את טעמיהן בכוחות עצמו כאמור.

ונמצא שהדרך להשיג את טעמי המצוות, הוא דווקא על-ידי שנשריש את הידיעה בקרבנו שאין בידינו היכולת להגיע אליהן, ואז נפנה אל השי"ת ונתפלל אליו שיאיר את עינינו בטעמי מצוותיו. וכזה מבואר מדוע המקיים את התורה בבחינת חוקה, זוכה להבין את טעמיה כפי שנתבאר בתחילת הדברים.

השגת דברי הזוהר רק בהארה מן השמים

ולכן אמרו כל יודעי ח-ן, שבשום אופן אי-אפשר לפרש את ספר הזוהר בכתב, ושגם עם ילמד האדם את הזוהר עם כל הפירושים הנמצאים אתנו היום, כמו "הסולם" ו"מתוק מדבש", וגם לאחר שיבין את כל הרמזים והחשובונות הכתובים שם, הפירוש עדיין יהיה נעלם ממנו, כי השגת דברי הזוהר נעשית על-ידי הארה מן השמים בלבד באשר אין לאדם את כל הכלים

מה שאין כן בשאר מצוות התורה, כי ידמה לו שיוכל לברו להגיע אל הטעמים...

זה עתה שח לי אדם אחד בצער: במשך תקופה ארוכה סבלתי מהמחלה הידועה ר"ל ונזקקתי לטיפולים קשים המפרכים גוף ונפש, ולא זו בלבד, אלא תוך כדי הטיפולים, ארע אצלי דימום במוח, מה שהכניס אותי לסכנת חיים מיידית. והנה הקב"ה שלח לי את מלאכו לרפא אותי מכל החולאים שהקיפוני, וכעת אני עומד כאן בריא ושלם כאחד האדם. אך דא עקא שבתקופה האחרונה אני סובל מקשיי פרנסה, ומה אומר ומה אדבר, אם בהיותי מתגלגל ביסוריי ומפרפר בין חיים למוות, הייתי הולך ומתחזק באמונה מיום ליום שהקב"ה משגיח עלי ושהכל לטובתי, הרי שכיום קשה עלי האמונה מאוד... איני מבין — אמר לי בן שיחי — מדוע האמונה היתה קלה בשבילי, והיום היא קשה כל-כך?

התשובה כפי שכבר נתבאר כמה פעמים היא כזו: **כשאינן לו לאדם עצה ותבונה, כגון במי שחלה במחלה קושי ושובב במיטתו בחוסר אונים, ממילא אינו חושב מחשבות איך להועיל לעצמו, אלא הוא מבטל את עצמו להשי"ת ומצפה לישועתו, ואז האמונה מאירה בנשמתו.** מה שאין כן בענייני פרנסה, שתוך כדי שהוא מחזק את האמונה בלבו, הוא חושב מחשבות מה לעשות ואיך לעשות כדי להשיג את פרנסתו, ואז אין האמונה קונה שביתה בלבו בקביעות, אלא יוצאת ונכנסת. ואכן העבודה בענין הפרנסה היא לרמות בנפשו שהוא ממש כמו ענין של רפואה, אשר אין לאל ידו לעשות כלום למענו וזקוק לצפות לישועת ה'. ואף כי

פנה הרה"ק אל החסידים ואמר: אך היות שכך אתם מפלפלים בדברי הזוהר הקדוש בסברכם להבינם, נראה שגם דברי הזוהר הקדוש לא יועילו לתיקון נשמתכם. הנה כי כן, כדי להשיג את אור התורה שהוא התיקון לנשמה, צריך האדם לדעת שאין ביכלתו להשיג אותו מעצמו, ואז יפנה אל השי"ת מתוך תשוקתו להשיגה, והשי"ת יאיר לו בתורתו.

השכינה מדברת מתוך גרונם

ויש להוסיף: היום הוא יומא דהילולא של הרה"ק בעל "מאור ושמש" אשר ספרו נקרא בפי צדיקים "שולחן ערוך לחסידות", והוא זה שהזהיר אותנו חזון והזוהר ללמוד באופן שנוכל להשיג את אור התורה, וכגון מה שאמר (פרשת אמור) שהלימוד צריך להיות בקדושה ובטהרה ולאחר הטבילה במקווה, כי כאשר הטומאה שורה על האדם, אין הוא יכול להתאחד עם התורה, ואז תורתו יכולה לעבור ח"ו לסטרא אחרא.

והיינו כי הדרך היחידה להשיג את אור התורה הוא על-ידי הארה מן השמים, אך על האדם להכין את עצמו בכל מיני הכנות כדי שהארה זו תוכל לחול עליו. אמור מעתה: מה שאמרו על צדיקים שהשכינה מדברת מתוך גרונם, אין זו מידת הצדיקים דווקא, אלא שאצל הצדיקים לרוב ביטולם לה' ולגודל השגתם שהשיגו, היו שפתותיהם נעות מבלי שינועו אותם ומדברות את מה שמשיגים מן השמים.

וכבר סופר על המגיד מטריסק זיע"א שפעם הגיע איזה צדיק חשוב אל שולחן

להשיגם מעצמו⁷. ואכן הדרך להשיג את דברי הזוהר, היא דווקא על-ידי שיבין האדם שאין לו אחיזה בהם, ואז ימלא כריסו בשי"ס ופוסקים, ויבכה להשי"ת ויטהר את עצמו במקוה, או אז יתן לו הקב"ה מנשיות פיהו ויאיר לו בחכמת הזוהר.

תיקון לנשמה על-ידי לימוד הזוהר

זוהי ההבנה במעשה שסופר לאחרונה: בבית מדרשו של הרה"ק רבי מרדכי המגיד מטשערנאביל זיע"א התעוררה פעם מהומה גדולה קודם תפילת השחרית. הקול נשמע בבית הרה"ק, אשר רק דלת אחת הבודילה בינו ובין בית המדרש. פתח הרה"ק את הדלת ושאל לפשר המהומה. ענו לו החסידים שהם מתווכחים בפירוש דברי הזוהר הקדוש.

נענה הרה"ק ואמר: מקובל בקרב החסידים שלימוד הזוהר מסוגל לתיקון הנשמה. אולם, לכאורה יש לתמוה, שהרי הזוהר הוא רק פירוש לפסוקי התורה, ואם לימוד הזוהר מסוגל לנשמה, לימוד החומש על אחת כמה וכמה, ובמה נתייחד הזוהר הקדוש שדווקא עליו אמרו שהוא מסוגל לתיקון הנשמה.

הוא שאל והוא השיב: התשובה היא שכאשר האדם לומד את פסוקי התורה, הוא מעלה בדעתו שהוא מבין את פירושם, ולכן אינם מועילים לתיקון נשמתו. מה שאין כן כשהוא לומד את דברי הזוהר הקדוש, כי אז הוא מודה שאינו מבינם, ולכן הם מועילים לתיקון נשמתו.

⁷ ראה 'יושר דברי אמת' אות כב.

כאילו אתה יודע לומר תורה תיכף ומיד להצעת הפסוק. אמר לו הרבי: "אם תרצה, תוכל עתה לומר איזה פסוק ואני אומר עליו תורה". פתח אותו חכם מחוכם ספר שמות ואמר את הפסוק "ראובן שמעון לוי יהודה וגו'". פתח הרבי ואמר עליו תורה במשך ארבע שעות. האיש רצה להיבלע באדמה מרוב בושה, אך נגזר עליו לעמוד במשך כל אותן שעות ולהאזין לתורתו של הרבי.

ראו אור בהיר

עוד יש להוסיף לכל זה, שכפי שנתבאר בשיעור הקודם, התייחסותו של אדם למצבים הפוקדים אותו, תלויה באופן קיומו את המצוות. וכעת נאמר שכך הוא גם לענין האמור, ולכן **אם יקיים האדם את מצוות התורה על-ידי התקשרות הלב, יאירו לו מן השמים גם כשיעמוד בפני מצבים שונים, לדעת ולהבין כי הכל לטובתו, והגם שלא יוכל לתאר במילים מדוע הם לטובתו, מכל מקום ירגיש בבהירות שכך הוא, כי זהו שכרו של המקיים את המצוות בבחינת חוק...**

הטהור והקשיב לדברי תורתו שארכו כמה שעות. והנה ראה צדיק זה כי לאחר סיום אמירת דברי התורה פונה המגיד אל בנו הרה"ק רבי מרדכי מקאזמיר זיע"א ולוחש לו דבר מה באזנו. פנה צדיק זה אל הבן לאחר השולחן הטהור ושאל אותו לדעה מה לחש לו אביו באזנו. ביקש הבן להשתמט ממנו באמרו לו: "חוששני שלא תאמינו לי". אך לאחר שהפציר בו רבות, גילה לו: "אבי שאל אותי אם כבר אמר איזה דבר תורה. לאחר כמה שעות שדיבר ודיבר, לא ידע עם כבר פתח את פיו באמירת איזה דבר תורה". כמו-כן סופר על צדיק מהדור האחרון האדמו"ר מסקאליע זיע"א שבאמירת התורה היה מבקש מאחד המסתופפים לומר איזה פסוק באקראי, ומיד היה מתחיל לדבר עליו דברי תורה כמעייין הנובע. וסופר על כך שפעם היה איזה עז פנים שהיה קשה לו להאמין שאין הרבי יודע עד לשעת אמירת התורה על איזה פסוק יציעו לו לומר תורה. בטוח היה בלבו שהוא מרמה את חסידיו. נכנס לחדרו והעמידו על כך: "תדע שאתה עושה חילול ה' בזה שאתה מרמה אנשים

לזכות ולרפואה שלימה
אברהם אליעזר בן צירל צילה
נדבת ידידינו מחברי 'ועד הפועל'
הר"ר שמואל פנחס טעננבוים הי"ד

יום רביעי פרשת חוקת (קרח בחו"ל) – ב' תמוז ה'תש"פ החיוב להודות על הסימנים הנשלחים מן השמים לתיקון החטאים

לאור עבודת קדשו של הרה"ק רבי נחמן ב"ר יצחק מהאראדענקע זיע"א – נסתלק
לגנוי מרומים ביום ב' תמוז ה'תקכ"ה

הגזירה. אך עכ"פ כזו היתה מידת בטחוננו של הצדיק, עד שלא יכול היה להתפלל לביטול גזירה, לגודל אמונתו שאך טוב וחסד היא.

מעו יצא מתוק – גם זו לטובה

עוד כתוב בספר 'שבחי הבעש"ט': פעם אחת נסע רבי נחמן עם הרב דקהילת-קודש פולנאה (בעל ה'תולדות') מקהלת נעמרוב לבעש"ט על שבת. וביום הששי נסעו ופגעו באדון אחד במרכבה גדולה, ונסע גם כן באותו הדרך, והיה נוסע לאט והיו יראים לעבור עליו. והכה הרב מפולנאה את ידיו ואמר: וי! וי! כי אנחנו מחללים את השבת חס ושלום... והיה מצטער בצער גדול, אך רבי נחמן אמר שהוא לטובה, ונוסף עוד על צערו של הרב מפולנאה.

ובשעה קלה פגעו מחנה גדולה הולכים עם משאות, והשלג היה גדול מאוד, ולא יכלו בשום אופן לעבור עליהם, כי הלכו גם כן בזו הדרך ולא לקראתם. וכשראו הנזכרים עם המשאות את האדון, פנו כולם מן הדרך לפנות מקום למרכבת האדון, וכך

כמה יפה שלא היית בדורו של המן היה מראשוני תלמידיו של הבעש"ט הקדוש, עלה לארץ ישראל ונטמן בעיה"ק טבריא ת"ו. ידוע היה באמונתו הגדולה בהשגחתו הפרטית של הקב"ה, אותה קיבל מרבו הבעש"ט הקדוש, ובמידתו לומר על כל דבר "גם זו לטובה".

בספר 'שבחי הבעש"ט' כתוב: ר' נחמן מהאראדענקע היה לו מדה שהיה אומר על כל שראה או שארע לו: 'טוב ולטובה'. והיתה אמונתו חזקה כעמוד של ברזל. פעם אחת העמידו אנשי חיל בקהילת-קודש מז'בוז' אצל היהודים. אמר לו הבעש"ט: התפלל שלא יעמדו אנשי חיל אצל היהודים. אמר לו: גם זו לטובה. אמר לו הבעש"ט: כמה יפה שלא היית בדורו של המן, כי אז היית אומר גם על גזירתו שהיא לטובה.

ובספר "דברי ישראל" (פרשת בשלח) הביא מעשה זה, וביאר שכוונת הבעש"ט היתה ללמדו, שהגם שהצדיק אין לו שום רצון כי הוא מבטל רצונו לרצון הקב"ה, עם כל זה כשמרחפת גזירה על זולתו, יש לו להבין שרצון הקב"ה מעמו שיתפלל לביטול

כי הנה לכאורה תמוה: וכי הוא זה שצריך להתנזר מן היין שלא יבוא לידי חטא! ? הלא איפכא מסתברא, זה שלא ראה סוטה בקלקולה ולא ידע מה הם פירותיו הבאושים של היין, לו היינו אומרים שיתנזר מן היין כדי שלא יבוא לידי קלקול, אך זה שראה וידע מה תוצאות היין, מה לו להתנזר ממנו, הלא בוודאי לא יבוא לידי קלקול על ידו? אך התשובה היא כי דווקא זה שראה סוטה בקלקולה, צריך להבין שהראוהו לו מן השמים בהשגחה מדוקדקת, כדי שיבין שעליו להרחיק את עצמו מן היין.

ההודיה על הסימן שנשלח מן השמים

ויותר מזה למדנו מדברי הרה"ק מהארעדענקע, שכאשר האדם רואה עול אצל חברו, יש לו להודות על כך להשי"ת, כי היות שהוא מאמין שמה שראה אצל אחרים היה לטובתו, בבחינת "או הודע אליו חטאתו" בדומה ליסורים הבאים על האדם כדי לעוררו לפשפש במעשיו, כמה צריך הוא להיות אסיר תודה להשי"ת עבור שדואג עליו בכל עת ושולח לו סימנים להצילו שלא ירד לשאול תחתית.

הרי כך למדנו בדברי הוזה"ק (פרשת ויקרא) שיש כמה אופנים איך להודיע לאדם מה הוא צריך לתקן, אפשר להודיעו זאת על-ידי יסורים ואפשר להודיעו זאת באמצעות התורה לשמה שהוא לומד, ומבואר שם לפי זה, שכאשר האדם זוכה ללמוד תורה לשמה, הוא חוסך מעצמו יסורים. והנה לימדנו כעת הרה"ק מהארעדענקע, שיש אופן שלישי להודיע לאדם מה עליו לתקן, והוא על-ידי שמראים לו חטא אצל אחרים. ונמצא שמי שרואה חטא אצל אחרים, יש לו להודות הן

עברו גם הצדיקים את המחנה הנ"ל, ואחר כך באו לפרשת דרכים ונסע האדון לדרכו, והם באו בעוד היום גדול, ונודע כי הכל היה לטובה. ומסיים בספר 'שבחי הבעש"ט': כל זה שמעתי מהרב דקהילת-קודש פולנאה.

גודל הטובה בראיית מעשה עוול אצל הזולת

כעת נבוא ללמוד חידוש אחד מצדיק זה בענין "גם זו לטובה", וזה לשון הספה"ק 'תולדות יעקב יוסף' (ק"א): שמעתי מהרבני הוותיק מוה"ר"ן [מהארעדענקע]... שיצא ממדת הגבורה, שלא ללמד חוב על בני עולם רק שייכנס ברחמים, וילמד זכות על כולם, גם שרואה דבר כעירות מחבירו (דהיינו שחבירו עושה איזו עוולה), ירגיש שהוא לטובתו [שלו עצמו], [שעל ידי זה] יבחין בעצמו שיש בו שמץ מנהו [מאותה עוולה שראה אצל חברו], וישוב בתשובה ממנה גם במחשבה, וזה טובתו, שאילו היה יחיד [בעולם] היה סובר שהוא חסיד, מה שאין כן עתה.

מלמדנו אותו צדיק יסוד נפלא באמונה: כמו שאנו צריכים להאמין שכל הנעשה בעולם הן על-ידי הדומם, הן על-ידי הצומח והן על-ידי החי, הוא בהשגחה פרטית מדוקדקת מן השמים, כך אנו צריכים להאמין בראותנו חטא אצל אחרים, שהוא נעשה בהשגחה פרטית כדי לעוררנו לחפש חטא זה אצלנו ונזכה לחזור עליו בתשובה.

הרואה סוטה בקלקולה

וכעין זה איתא מהבעש"ט הקדוש, שמטעם זה אמר התנא (ברכות סג, א): "כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין".

משפט זה אם לא שחייב גם-כן בדבר ומחייב את נפשו, ובפרט ראש הדור או ראש העיר צריך לידע ולהאמין שכל מה שבא לפניו, הן דיני ממונות או איסור והיתר, ובפרט תערובת איסור והיתר או להוציא טריפה מפיו, הכל בסיבתו, כי אם לא היה הוא חייב והיה צדיק גמור לא היה בא לפניו כאלה ולא היה אירע שום דבר בעיר.

נורא נוראות! ואכן כך היו רואים אצל הצדיקים מנהיגי הדורות, שכאשר היה אירע איזה מקרה לא טוב במשמרתם, היו מזדעזעים עד עמקי נשמתם, כי אמרו לעצמם – אילו היינו שלמים בצדקותנו, לא היה אירע כדבר הזה.

כל ימיו אשר חיה אות הקשת לא

נהיה

מספר שם הרה"ק מקאמאנא בלשונו: הצדיק החסיד מוה"ר משה אבר"ק באנדיאן (זקנו של הרה"ק רבי אברהם מרדכי מפינטשוב זי"ע) בן אחיו של הגאון מוה"ר אליעזר מאמסטרדם זי"ע (בעל מעשה רוקח) וגיסו של מורינר ר' אלימלך מליזענסק זי"ע אמר קודם פטירתו, ששלושים שנה היה רב בעירו ולא אירע כתם באשה ולא שאלה בפסח ולא שאלה מענייני תערובת איסור והיתר ולא היתה שריפה בעיר.

הדבר מבהיל על הרעיון, כי הוא מלמדנו עד כמה כל הנעשה בעולם הוא בהשגחה פרטית מדוקדקת, עד שגם הרב שמגיעות אליו שאלות נלקח בחשבון, כך שאם אינו צריך לשמוע שאלות בשביל תיקון מעשיו מפני שהוא כבר שלם במעשיו, לא יתעוררו בעירו שאלות כאלה.

על עצם זה שמראים לו מן השמים מה עליו לתקן, והן על זה שחוסכים ממנו יסורים, כי אלמלא היו מראים לו חטא זה אצל אחרים, היה נזקק ליסורים כדי לדעת מה עליו לתקן. ויתכן לומר בדרך אפשר, שבאמת אופן זה השלישי כלול בשני האופנים הראשונים, כי הנה יש לך מי שבראותו את חבריו עושה עוול, לבו מתרתח ובני מעיו מתחילים לבעור לו מפנים – היתכן שיעשה כך וכך? ! ונמצא שבמידה מסוימת באו עליו יסורים, וכשמשכיל לעצור ולהתבונן בעצמו ולראות מה יש לו לתקן, נמצא שהרוויח מן היסורים שבאו עליו.

אך יש לך מי שכבר זיכך את עצמו, כך שאינו כועס עבור כל דבר שנקלע לדרכו, אלא אדרבא, הוא מנצל כל דבר ללמוד ממנו לדעת את ה', וכשרואה למשל צמחים יפים ברחוב, הוא מתבונן בהם ואומר "מה רבו מעשיך השם", וכששומע דבר מה, הוא מקשיב לו ומנסה ללמוד ממנו מה עליו לתקן. אדם כזה, כל מה שרואה או שומע הוא בבחינת תורה, וכשמזדמן לו לראות עוולות אצל אחרים, הוא לומד מהן גם-כן איך להתבונן בעצמו מבלי שירתח לו לבו עבור כך, ואף זה אצלו בבחינת תורה.

דברים מבהילים על אודות השאלות

הבאות אל הרבנים

וראו זה לשונו המבהיל של הרה"ק מקאמאנא זי"ע"א בספרו "נוצר חסד" (מסכת אבות): דמי שיש לו באמת אמונה באלוקי ישראל ששום דבר קטן וגדול שמתרחש בעולם הזה אינו מקרה, כן ברב ומו"צ שבא לפניו דין תורה, לא לחינם ארעו טענות אלו ביניהם ולא לחינם בא לפניו

הסימנים מחזרים אחר הרבנים

בדומה לזה מסופר שבאחד מערבי פסחים בא נכדו של הרה"ק מראדאמסק זיע"א שהיה מו"ץ בעירו, לבקש מזקנו שיאציל עליו ברכה שידע לענות על השאלות בהלכות פסח כדת של תורה. באותו מעמד הורה לו זקנו שישנן היטב הלכות פסח, ואז אמר לו כדברים האלה: ישנם סימנים בשולחן ערוך, שאם אין לומדים אותם, הם באים להתחנן בשמים על נפשם, ואז מסבבים מן השמים שיתעוררו שאלות בענייניהם, וכך יבואו לשאול את הרב ויוכרח ללמוד אותם.

הוי אומר: זה שמזדקקים בדורנו לספרי מלקטים, הוא רק מפני שאין לומדים את ההלכות לאשורן בפנים השולחן ערוך, כי אילו היו לומדים אותם, לא היו שאלות אלו מתעוררות וממילא לא היו זקוקים לספרי המלקטים.

ולפי האמור הביאור במעשה הנ"ל הוא כך: אותו רב שאין לומד את סימני השו"ע בפנים, יש בנפשו חסרון, ואם כן שולחים לו סימנים מן השמים בבחינת "או הדוע אליו חטאתו", כדי שיתעורר ללמוד אותם סימנים ולהשלים את נפשו, ואילו היה משכיל ללמוד אותם סימנים מתחילה, לא היו שאלות אלו מתעוררות כלל.

ובאופן אחר: על-ידי לימוד כל חלק מחלקי התורה נעשים בירורים, ומשמעו שעל-ידי הלימוד הקליפות והחיצונים נפרדים מן הקדושה וממילא בא השפע לעולם, ולכן אם אין הרב לומד חלקים מסוימים בתורה, מוכרח הוא שיבואו אליו חלקים אלו באופן אחר כדי שיעשו אלו הבירורים.

להסתכל פנימה ולא החוצה

ובחזרה לדברי הרה"ק מהאראדענקע: הצדיק לימדנו שכל מה שאנו רואים בעולם, הוא כדי לאלפנו בינה וללמדנו מה עלינו לתקן, ובכלל זה כאשר אנו רואים את חברינו עושה עוולה, שלא נסתכל עליו לראות מה עליו לתקן, אלא נסתכל בנפשינו פנימה לראות מה אנחנו צריכים לתקן.

הנה דרכם של בני אדם כשרואים את זולתם פועל עוול, להתקומם על רגליהם ולבקש ממנו לתקן את מעשיו. מלמד אותנו הרה"ק מהאראדענקע, שנתרגל להפוך את מחשבתנו, ובמקום להסתכל על זולתנו, נסתכל בנפשינו פנימה לראות מה עלינו לתקן, ורק לאחר שנסיים לתקן את עצמנו, נתפנה לקיים מצות תוכחה.

ולפי-זה נראה לפרש מאמר חז"ל (ב"ב ס, ב) "קשוט עצמך ואחר-כך קשוט אחרים", שאם תראה מעשה עוול אצל אחרים, תלך לקשוט עצמך בדבר זה, ולכשתסיים תקשוט את האחרים.

הלא כך אמרו חז"ל (קידושין ע, א): "כל הפוסל במומו פוסל", וההבנה הפשוטה בזה, כי מי שמשים לבו אל העבירות הנעשות אצל אחרים, סימן הוא שיש לו 'היכרות' עם אותן עבירות, אחרת לא היה משים לבו אליהן כשהן נמצאות אצל אחרים. ונמצא שמי שצוחק על אחרים הלקויים באיזה דבר, הוא ממש כמסתכל במראה וצוחק מעצמו, על לבושו ועל מראהו... סוף דבר: יתבונן הרואה דבר חטא אצל אחרים בעצמו ולא בהם, ויודה לה' על ששלח להודיע לו, לא על-ידי יסורים וחלאים רעים, מה עליו לתקן.

חייב אדם לברך על הרעה

משום שיש לו כפרת עוונות ולא משום שהרעה היא התחלטה של אותה טובה העתידה לבוא עליו, אלא משום שהקב"ה שלח להודיע לו באמצעות כך מה עליו לתקן, והרי אין לך דבר טוב מזה שמעוררים את האדם לתקן את מעשיו בטרם יהיה מאוחר.

גם זו לטובה עם משמעות

ומעתה תובן הפלא ופלא תשובת הרה"ק מהאראדענקע לבעש"ט הקדוש, כאשר הבעש"ט ביקש ממנו להתפלל שיסתלק אנשי החיל והוא השיב "גם זו לטובה", כי הנה הבעש"ט טען בפניו שאילו היה בגזירת המן אף אז היה אומר "גם זו לטובה" ולא היה מתפלל לביטול הגזירה. ולפי המבואר אמת נכון הדבר שגם בגזירת המן היה צדיק זה אומר "גם זו לטובה", שהרי גזירה זו היא שגרמה להם לישראל לחזור ולהתקרב אל בוראם בכל לבם ולקבל את התורה מאהבה, מה שלא היה כן אפילו במעמד הר סיני, וכי לא טובה גדולה היא זו? ! בוודאי היא טובה גדולה שיש להודות ולהלל עליה בלי סוף.

וביתר ביאור: אילו היתה אמירתו "גם זו לטובה" מבלי להבין מדוע היא לטובה, כי אז היתה הטענה טענה נכונה, מדוע לא יתפלל להסיר הגזירה מישראל. אבל היות שאמירתו "גם זו לטובה" היתה מתוך הבנתו שהגזירה תועיל לישראל לחזור בתשובה בבחינת "או הודע עליו חטאתו", ואז כשיחזרו בתשובה, ממילא תוסר מהם הגזירה מאחר שהשלימה את תכליתה, אם כן מה היה לו להתפלל לסילוקה.
עכ"פ אף אנשים כערכנו שאינם

והנה ידוע מאמר התנא (ברכות פ"ט מ"ה) "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה", ונחלקו הראשונים בטעם הדבר, לדעת רבינו יונה הטעם הוא, משום שהיסורים הבאים על האדם מכפרים לו על עוונותיו, ולכן הוא מחוייב להודות על שנעשית לו כפרת עוונות כדי שלא יירש גהינם. ולדעת הרמב"ם הטעם הוא משום שאין האדם יודע מה יהיה בסוף, ולכן אע"פ שעכשיו נראה לו הדבר כרעה, יתכן שבסוף יתגלה לו שלא היה רעה אלא טובה.

ודוגמא לטעם הרמב"ם הוא הסיפור שהובא בתחילת הדברים על הרה"ק מהאראדענקע ובעל התולדות, שנסעו מאחורי כרכרתו של האדון והיה נדמה להם כרעה, ולאחר זמן מועט נודע להם שלא היה אלא טובה, כי הודות לכך פלסו להם דרך בתוך המחנה הגדול של המשאות.

והאמת שזהו יסוד לכל מי שרואה שאין הדבר מתקדם כפי שרוצה, אם זה למשל כשהאדם מצפה לזרע של קיימא או לשידוך הגון או לענין אחד שיסודר, והרי הוא מרגיש כאילו נעמדה לו כרכרה מלפניו ואינו נותן לו לנסוע במהירות (ויותר דומה למשל, הוא זה שאינו יכול להתקשר בברית האירוסין מפני שיש לו אח או אחות מעליו ואינו יכול לעקוף אותו). יאמין האדם שהוא בוודאי לטובתו, כי אפשר שמה שמעכבים אותו עכשיו הוא כדי שיוכל לנסוע במהירות בעתיד.

אכן מחידושו של הרה"ק מהאראדענקע ב"גם זו לטובה" למדנו שמטעם שלישי צריך להודות לה' כשרואים שדבר מה אינו הולך במהירות הנרצית. לא

במדרגה גדולה זו, יכולים ללמוד מעבודתו
הקדושה, כשרואים דבר עוולה אצל אחרים,
להפנות את מבטנו אל תוך נפשינו פנימה
ולראות מה עלינו לתקן, ואז יערב לנו בזה
ובכא.

זכות הצדיק ותורתו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

מדור שבת קודש – צפרא דשבתא שביתה ממלאכה לצורך העמלות בפה

להתבודד בקדושת התורה וסודה

וכן דייק ה'אלשיך' הקדוש מנוסח הדברות בפרשת יתרו "זכור את יום השבת לקדשו", וזה לשונו: זכור את יום השבת – לא בלבד לשבות ממלאכה, כי אם לקדשו, להוסיף בו קדושה על ידי שתפרוש עצמך מעסקי העולם, להתבודד בו בקדושת התורה וסודה.

אמור מעתה: הגם שלפי משמעות הכתובים נצטוונו בעיקר לשבות מעשיית מלאכות, היינו מפני שהשביתה היא תנאי קודם למעשה, כי רק על-ידי שנשבות מעשיית מלאכות גשמיות ונפרוש מעסקי העולם, נוכל להקדיש את זמננו לעסק התורה. אבל עיקר המטרה הוא לעבוד את השבת בקום ועשה, ואם יסתפק האדם בשביתה ממלאכה, לא ישיג את המטרה.

אדם לעמל יולד

ונבאר יותר: בכתובים נאמר (איוב ה, ז) "אדם לעמל יולד", ופירושו שהאדם ירד לעולם כדי לעמול, ומי שמתהלך לו שאנן ואינו עושה מאומה, הרי הוא מאבד את המטרה שלמענה נוצר. ונוכל לראות זאת בחוש, שאחד מן היסורים הקשים הפוקדים את האדם, הוא מה שהוא מסתובב

אין מספיק לקדש את השבת בשביתה ממלאכה

בשבוע שעבר התחלנו להרחיב את היריעה על אודות עבודת לימוד התורה בשבת קודש, כעת נוסיף בה דברים כיד ה' הטובה. הנה בעשרת הדברות שבפרשת ואתחנן הנוסח הוא "שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוך ה' אלוקיך" (ה, יא), וכתב שם ה' ספורנו⁸ שטמון בזה הנוסח עומק גדול, וזה לשונו: כאשר צוך – באותו האופן שצוך במרה, כי אמנם כשצוך שם על השבת הודיע שלא יספיק לך שתקדשהו במה שתשבות בו ממלאכה (דהיינו בבחינת שב ואל תעשה), אבל שתעסוק בו בתורה ובמצוות, כאמרו (במרה - שמות טו, כו) והישר בעיניו תעשה והאזנת למצוותיו.

פירוש דבריו: כשהתורה כתבה "כאשר צוך ה' אלוקיך" היא כמראה מקום לנו להביט במה שנאמר אז בציווי הראשון במרה, וכאילו כתבה "עייץ שם ותמצא נחת". ואם כן עלינו לקיים את דבריה ולחפש מה כתוב במרה יותר ממה שכתוב כאן, ובכך מה שכתוב שם יותר הוא לקום ולעשות מעשה, ומזה תלמד שהשבת אינה לשבות ממלאכות לבד, אלא גם לקום ולעשות מעשה.

⁸ רבינו עובדיה ספורנו ז"ל מחכמי איטליה בסוף תקופת הראשונים,

מדומה בלבד, כי באמת לא נועיל כלום
לנפשנו בכל עמלנו.

הפועל באמת כנגד המבזבז את זמנו

סיפר לי יהודי אחד: בחודשי הקיץ
באחת השנים נסעתי עם משפחתי ברוכת
הילדים להרי שווייץ כדי להתרענן. הייתי
מולהב מאוד, אך עד מהרה התברר לי
שקשה מאוד ליהנות שם כשכבולים לילדים
בני כל הגילאים אשר כל אחד מהם דורש את
שלו. שאפנו האוויר הצח, אבל לא הצלחנו
כמעט לטייל במסלולים השונים, וזה קצת
הדאיב את לבי, כי חשבתי מראש לנצל את
ימי שהותי שם עד תומם ביציאה לטיולים
שונים.

יום אחד יצאנו לעבר ההרים
הגבוהים, והנה התנוצצה כי מחשבה במין
הארה מן השמים, אשר מילאה את לבי
בשמחה גדולה, ואמרתי שכל הנסיעה היתה
שווה אך ורק בשבילה. ראיתי שם קבוצת
גויים צעירים הרוכבים על אופניהם כשהם
חבושים בקסדות ועטופים במגנים
בברכיהם, והנה הם עולים עד למרומי
ההרים וחוזרים ומתגלשים מהם באופניהם
לנוכת תרועות רמות וניכר עליהם שהם
מלאי סיפוק.

בתחילה חשבתי לעצמי: הנה ערלים
אלו אינם כבולים לכאורה לכלום; הם
משוחררים לגמרי ויכולים להקדיש את כל
זמנם לכבישת יעדים, להגיע לפסגות ההרים
ולהחליק מהן שוב תוך זמן קצר ביותר, ובכך
ירגישו שהם פועלים גדולות ונצורות
ותורמים בלי סוף לאנושות. ואילו אני עומד
לי למטה ואין בי אפילו את היכולת לחשוב
לטפס על ההרים, שהרי אני כבול לילדיי.

'משועמם' (לאגווייליג - bored) ואין לו
מה לעשות.

בעיקר רואים זאת בקרב הילדים, אשר
באים לבכות כי אין להם מה לעשות וזעקתם
עולה עד לב השמים. ואם בקרב הילדים
הצער גדול כל-כך, בקרב הגדולים פי כמה
וכמה, אלא שהגדולים בושים לומר את מה
שיש להם בלב. הגדולים שמתהלכים חסרי
מעש, מרגישים בלבם ריקנות איומה ופניהם
נעשות כבדיות יותר ויותר מיום ליום. ואם
אמנם בשעה שהאדם עמל במלאכתו הוא
חולם לפעמים שיוכל לשבת על שפת הים
ויהיה פטור מן המלאכה, מכל מקום הוא
יודע היטב שדבר זה טוב ליום אחד בלבד;
לאחר מכן יצטרך לחזור אל העבודה, אחרת
יצא מדעתו.

אשרי מי שעמלו בתורה

והנה במסכת סנהדרין (צט, ב) איתא:
כל אדם לעמל נברא, שנאמר כי אדם לעמל
יולד. איני יודע אם לעמל פה נברא אם לעמל
מלאכה נברא, כשהוא אומר (משלי טז, כו)
פִּי אָכַף עָלָיו פִּיהוּ - הוּא אומר לעמל פה
נברא. ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם
לעמל שיחה, כשהוא אומר (יהושע א, ח) לא
ימוש ספר התורה הזה מפִּיךְ - הוּא אומר
לעמל תורה נברא. והיינו דאמר רבא: כולוהו
גופי דרופתקי נינהו, טובי לדוכי דהוי
דרופתקי דאורייתא (כל הגופים טרחנים הם,
כלומר לעמל נבראו. אשרי מי שזוכה שיהיה
עמלו בתורה).

הנה בדברי חז"ל אלו טמון יסוד עמוק
מאוד: אילו לביטול השעמום בלבד היינו
זקוקים, די היה לנו באמת בעמל מלאכה,
אבל אז יהיה הסיפוק שנרגיש בלבנו סיפוק

איך למצוא קרקעות בזול ולמכרם ביוקר ואיך להשיג כל מיני עסקאות שונות ומשונות המכניסות רווחים נאים, כשהוא בא לבית הכנסת לאחר שבוע עמוס בעשייה ואומר בקול מלא סיפוק – השבוע קיימתי כדבעי את מאמר הכתוב אדם לעמל יולד באשר פעלתי גדולות ונצורות בעסקנותי.

והאיש הפשוט הספון בפינת בית הכנסת וצולל בים התלמוד, בשמעו את דבריו, צוחק עליו בלבו: סכל שכמותך! הלא כל השבוע לא פעלת כלום, שהרי הקב"ה מנהל את עולמו והוא זה שפועל הכל, ואם זכית לגמול חסדים, עליך לשמוח בעבור שזכית להדבק בדרכי השי"ת ותו לא.

כעין זה סיפר לי יהודי שפעם היה הוא וחבירו עסוקים בשיחת מרעים, לפתע הגיח מן הצד יהודי אחד המתנדב בארגון הצלה והתנשף בחוזק רב כמנסה למשוך את תשומת לבם. אך הם לא פנו אליו, אלא המשיכו בשיחתם. משראה שאינם שמים לבם אליו, קטע את שיחתם והודיע להם חגיגית: "דעו לכם שזה עתה הצלתי חייו של פלוני". כך התהלך לו האיש כאילו הוא מרחף על העננים וסיפר קבל עם ועדה על גודל כוחו להוציא אנשים ממוות לחיים... אולם, לא חלפה שעה קצרה והשמועה הגיעה כי אדם פלוני שבק חיים לכל חי, ופני איש ההצלה חפו.

האיש חשב שהוא פועל הכל והקב"ה הראה לו שאינו פועל כלום, מי שפועל הוא זה שמתפלל על החולה מתוך הכנעה וענווה שלא ייפטר מן העולם בטרם עת, ומוסיף לומר בתפילתו "הטוב בעיניך עשה". הוא זה שפועל גדולות ונצורות להמשיך רפואה וישועה לחולי ישראל, ולא זה שמעורר רעש

אולם עד מהרה אמרתי לעצמי: התבונן היטב ואמור, מי מביניכם באמת פועל גדולות ונצורות ומי מסתובב סביב זנבו ואינו עושה כלום? והתשובה הגיעה תיכף ומיד: מי שכבול בארבע אמותיו מפני שהוא עסוק בגידול בנים לתורה וליראת שמים לתפילה ולמצוות, הוא זה שפועל הרבה מאוד, שהרי הוא מגדל דורות נצחיים להשי"ת. אלו שמטפסים על ההרים כשהם משוחררים לכאורה מכל עול, אינם פועלים מאומה, אלא מבזבזים את שנותיהם היקרות ביותר להבל ולריק.

נשות ישראל במאי קא זכיון

הדברים מדברים בעד עצמם ונותנים חיזוק גדול בפרט לנשות ישראל, כאשר לפעמים ידמה להן שפלוגית אלמונית פועלת גדולות ונצורות בקריירה שלה, ואילו עליהן נגזר לשבת בבית ולטפל בעולליהן וטפיהן. ובכן יתבוננו וישאלו את עצמן בשעה של ישוב הדעת: מי פועלת באמת גדולות ונצורות ומי אינה עושה כלום? הלא הן עצמן מקימות בנים צדיקים שילכו בדרך התורה ומעניקים להם כלים להתמודד עם אתגרי החיים, וכי אפשר לפעול יותר מזה?! אין ספק שהן פועלות פי מיליון מאותה אשת קריירה ששקועה כל היום וכל הלילה בעסקיה.

תורה לשמה פועלת יותר מכל

העושים והמעשים

על זה הדרך אפשר לראות לפעמים את ה'חברה/מן' של הקהילה, אשר עונה בכל עת לטלפונים ועוזר לאנשים בכל מיני דרכים ואופנים, ואשר יודע איך לעשות עסקאות,

גדול...

מאתיים וחמישים שעות בעבור כך!

אומרים לו חז"ל: דע לך שגם אם היית יושב ולומד תורה לשמה כאדם זה שיושב בפנינת בית המדרש, היה השלום חוזר לשכון באותו בית. כך קבע הקב"ה בבריאתו, שבו בזמן שהעסקן הרפואי יאסוף כספים ויתרוצץ מרופא למשנהו כדי להחיש מזור ותעלה לחולה פלוני, יגרום אברך הכולל בלימוד התורה לשמה שלו, שאדם פלוני שנגזר עליו לחלות במחלה אנושה ל"ע, לא יחלה.

ששת ימים המתברכים משבת קדשך

ובחזרה אל שבת קודש: ה'ספורנו'⁹ וה'אלשיך' הקדוש דייקו מלשונות הפוסקים, שהשבת קודש נועדה להזכיר לנו מה הם הדברים שפועלים באמת, ומה הם הדברים שאינם פועלים אלא שמכל מקום הם מוטלים עלינו לעשותם. ולכן צותה לנו התורה ראשון לכל **שנשבות מכל מלאכה**, וזאת כדי להוכיח לעצמנו שלא באמצעות המלאכה אנו פועלים בעולם. ויחד עם כן צייתה לנו התורה לכל נשאר בשביתה ממלאכה בלבד, כי מה טעם יש לשבת כשמעבירים את זמנה באכילה ושתייה ושינה, אלא נתעסק בעמל פה, דהיינו בקדושת התורה, כי על-ידי כך נשריש בלבנו שזהו הדבר שפועל באמת.

והלא מסיבה זו כתוב ב'זוהר' הקדוש (בשלח סג, ב) שששת ימי המעשה מתברכים מן השבת, כי בשבת דווקא אנו פועלים

עמל התורה דווקא

וכעת לאחר כל הקדמה זו, נשוב אל מאמר הגמרא במסכת סנהדרין: הכתוב מעיד שהאדם מוכרח לעשות דבר מה, כי אם לא יעשה, יצא מדעתו מרוב שעמום⁹. והנה לכאורה היה די לו לאדם בעבור כך לעסוק במלאכה, כגון לחרוש ולזרוע ולבנות בתים, כי גם באלה ירגיש האדם שהוא פועל גדולות בעולם וייתב לו. אולם הכתוב עצמו העיד שאין די באלה (אם כי גם באלה אפשר להבין בהקב"ה כאשר עושים אותם בתורת שליחות ובמחשבות הראויות), והעיקר שלמענו ירד האדם לעולם הוא לעמל פה ולא לעמל מלאכה, וזה מהטעם האמור לעיל, כי יותר פועל האדם בעמל פיו ממה שהוא פועל בעמל מלאכתו.

זהו האמת ואי-אפשר להכחישו. האדם אמנם נולד כדי לעמול ולפעול, אבל ידע תמיד שבאמצעות הידיים אי-אפשר לפעול, אלא באמצעות הפה. ממשיכה הגמרא ושואלת אם לעמל פה, אולי די בעמל שיחה, ומוכיחה מן הפסוק שאינו כן, אלא צריך לעמול בעמל תורה דווקא.

והכוונה בזה כי ישנם אנשים שחושבים שפועלים הרבה בפיהם, כגון אלו המדברים בפיהם על לב האיש והאשה כדי להשכין ביניהם השלום. והנה יבוא איש כזה ויתגאה: הידוע לכם כמה זמן השקעתי כדי להשכין ביניהם השלום?! הלא השקעתי

⁹ אגב, זוהי הסיבה למה שאמרו (קנים פ"ג מ"ו) זקני עם הארץ כל זמן שמזדקנים דעתם מיטרפת. מאחר שאינם יכולים מחמת זקנותם לא לעבוד ולא להרבות באכילה ושתייה ואף לא להתעסק בהבליהם כפי שהיו רגילים לעשות כל ימיהם, הם משתעממים באופן נורא ודעתם מיטרפת עליהם.

מגיעים ליעדם. ולכן כל הרוצה לקבל את צרכיו בימות החול, עליו להשקיע ביום השבת, ואיך משקיעים ביום השבת? הוי אומר **בעמל עסק התורה. וצריך להשקיע אז כמה שיותר**, כי ברגע שתצא השבת, לא יוכלו לפעול יותר כלום עד לשבת הבאה. אכן צריך לזכור שעסק התורה אינו בהכרח רק לימוד הגמרא, כי גם כשעומדים בתפילה עוסקים בתורה, שהרי מרגילים אז את הנפש איך לחשוב באופן הנכון, וגם כאומרים דברי תורה על השולחן עוסקים בתורה, וגם כשמספרים סיפורי צדיקים וכששרים שירות ותשבחות. סוף דבר, פיו עמל במשך כל השבת מבואו ועד צאתו, וכשעושה כן, הוא זוכה ורואה כי ששת הימים מקבלים קדושה משבת קודש.

להמשכת השפע על-ידי קדושת התורה, ומלאכת הכפיים שעושים בימות החול אינה פועלת כלום.

כמבקשים להשיג איזה משרד בארץ ישראל כדי לפעול משהו, ידוע שאפשר לעשות זאת רק עד ליום שישי בצהריים, כי מאז ואילך הכל נסגר עד ליום ראשון (ובחול"ל הוא כך ביום ראשון). ובקצרה: השבת אינה נחשבת ל'יום עסקים'. אכן לפי האמת הוא להיפך; בימות החול אי-אפשר לפעול כלום, רק ביום השבת אפשר לפעול.

המשלוחים מגיעים ליעדם בימות החול

אמור מעתה: בשבת קודש נעשית ההזמנה, ובימות החול המשלוחים רק

מדור הילולא דצדיקיא

הגה"ק רבי יהושע ב"ר יוסף בוקסבוים אב"ד גאלאנטא הי"ד זצ"ל

נרצה ביום כ"ו בסיון ה'תש"ד

את התלמיד? וכי אפשר להעלות על הדעת שהרב יחויב להיכנע בפני תלמידו?! הישמע דבר כזה בעולם?!

והתשובה הפשוטה היא, שלא הרי כיבוד הרב את תלמידו כהרי כיבוד התלמיד את רבו, כי בעוד התלמיד מחויב לכבד את רבו כדי להיכנע בפניו, הרב מחויב לכבד את תלמידו כדי למשוך את לב תלמידו אליו ולסייע לו לקבל ממנו את התורה שהוא מלמדו. כשהרב מקרב את תלמידו ומכבדו, הוא גורם בכך שהתלמיד ירגיש חשוב ונערץ, ויתעורר להטות אזנו כאפרכסת לדברי התורה היוצאים מפי רבו.

אישי בהן גדול

הגה"ק מגאלאנטא היה נזהר עד הקצה האחרון בענין זה, הוא היה מכבד את תלמידיו ומעודד אותם ללא הרף. ואע"פ שהיה מעמיד אותם בכור המבחן ומעביר להם דברי מוסר כדרכם של גדולי אונגארין, היה נזהר לכבדם בכל הכבוד הראוי להם. אם אחד מתלמידיו לא ידע לענות אל

יהיה כבוד תלמידך חביב עליך
כשלך

בגאלאנטא¹⁰ הקים הגה"ק ישיבה מפוארה, בה השקיע את כל כוחותיו. תלמידיו אשר אהבוהו מאוד ונותרו אדוקים בו עד יומו האחרון, היו מתארים דבר אחד שהיה מהדר בו עד מאוד, ואשר הוא תזכורת טובה בעבורנו.

ונקדים: במסכת אבות (פ"ד מ"ב) איתא: רבי אלעזר בן שמוע אומר יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך. וכך כתב הרמב"ם (הלכות ת"ת פ"ה הי"ב): כשם שהתלמידים חייבין בכבוד הרב, כך הרב צריך לכבד את תלמידיו ולקרבן. כך אמרו חכמים - יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך...

ישאל השואל: איך שייך להשוות כבוד הרב לכבוד התלמיד, ולכאורה הסברא נותנת שדווקא התלמיד מחוייב לכבד את הרב משום שהוא קונה ממנו חכמה וצריך להיכנע בפניו, אך מדוע יצטרך הרב לכבד

¹⁰ הגה"ק מגאלאנטא זצוק"ל הי"ד היה מתלמידי הגה"ק רבי משה יוסף האפמאן זצ"ל ה'דיין מפאפא' שעלה לירושלים תובב"א. למד באונסדארף אצל ה'באר שמואל'. אחר חתונתו התקרב לחסידות והסתופף בצל הרה"ק רבי משה משינאווא זי"ע. עמד בראש ישיבתו הגדולה שהנהיגה לפי נוסח ומנהגי אשכנז אבל בדרך החסידות, והרכיץ בה תורה ויראה והעמיד תלמידים הרבה, עד עלותו על קידוש ה' מתוך שירה וזמרה.

יכול לרדת לסוף דעתם כדי להסביר להם את התלמוד על פי דרכם. וכך ראו אצלו, שעל אף היותו דבוק תדיר בבוראו ובעל מוחין דגדלות, כל אימת שהיה צריך להסביר דבר מה לעלם צעיר, היה יורד מן ההר כדי להסבירו לו במתינות נפלאה.

ויהי ידיו אמונה

תלמידו הרה"ח ר' יוסף חיים פרידלנד סיפר מה שזכור לו, שפעם בליל הסדר, כשהגיעו לנוסח "עד שבאו תלמידיהם ואמררו להם הגיע זמן קריאת שמע של שחרית", שאל בנו הקטן של הגה"ק: אבא, מדוע נוהגים לעצום את העיניים בשעה שאומרים הפסוק הראשון של ק"ש וחוזן מזה מכסים אותן עם היד? מדוע אינו די באחד מהם?

השיב הגה"ק לבנו: אנו עוצמים את העיניים כדי להורות שאנו מאמינים כי ה' אחד ושמו אחד הגם שאין אנו רואים אותו. אולם לפעמים אנו רואים דבר מה שנראה כסותר את האמונה ח"ו, ואז אנו צריכים לחזק את לבנו ולהזכיר לעצמנו שכל מה דאמר רחמנא לטב עביד ושגם זו לטובה, וכאותו מעשה של נחום איש גם זו המסופר בגמרא, לכן אנו פותחים את העיניים ומסתכלים על האצבעות כדי להיזכר באמונת ה' כמו שנאמר (בשלח יז, יב) ויהי ידיו אמונה.

תהלים בשלוש לפנות בוקר

אירע פעם שאחד מתלמידיו נכווה בכל גופו מחמת דליקה שנפלה בביתו והגיע

שאלותיו בעת המבחן, היה פונה אליו בלב רחום, וכך היה אומר: אישי כהן גדול, שמא שכחת, שמא פרח לך הדבר מזכרוןך שלא באשמתך...

גם כשהיה אחד מן התלמידים מקשה קושיא שאין לה בסיס והיה מתעורר החשש אצל הגה"ק שהיא תעורר גיחוך אצל חבריו, היה מוסיף לקושייתו ציצין ופרחין ומבארה לפי דרכו עד שנעשית קושיא לשם ולתפארת.

תהלים להצלחת התלמידים

כל לילה קודם ק"ש שעל המיטה, היה אומר פרקי תהלים בבכיות נוראות להצלחת תלמידיו ושלא יסטו ח"ו מהדרך המסורה. ואפילו בשבת היה נוהג כך, בהסתמכו על דברי הט"ז¹¹ שמותר לבכות בשבת אם הבכיה גורמת עונג לאדם.

אחד מתלמידיו כתב בדרך רמז שלזה נועד הכינור של דוד המלך שהיה תלוי על מיטתו, כדי להתפלל עמו להצלחת תלמידיו. ואפשר להוסיף, כי הנה במסכת בבא בתרא מבואר שאסור לו לרב להסיח את דעתו מתלמידיו, ואם כן היה מקום לשאול לכאורה איך מותר לו לרב לישון בלילה, והרי הוא מסיח אז את דעתו מתלמידיו. אכן אם הרב מתפלל קודם שינתו על תלמידיו, נמצא דשבשינתו אינו מסיח את דעתו מתלמידיו כמו שאינו מסיח אז את דעתו מעבודת ה' שלו, אלא אדרבא, הוא אוגר אז כוח כדי להמשיך ללמד את תלמידיו מתוך בהירות וצלילות הדעת.

בגלל היותו מכבד את תלמידיו, היה

¹¹ אורח חיים רפח, ב.

למצב של סכנת נפשות. העיר מאז הגה"ק מידי יום את כל תלמידי הישיבה בשלוש לפנות בוקר, ואמר אתם תהלים עד שעת התפילה לרפואת התלמיד. ואכן התפילות זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

פעלו את פעולתם, התלמיד נתרפא כליל שלא כדרך הטבע והקים בית לתפארת בית ישראל.

מדור הילולא דצדיקיא הגאון רבי שלמה יעקב יוסף קלוגער זצ"ל – המהרש"ק

נסתלק לגנוי מרומים ביום ל' סיון ה'תרכ"ט

פתיחת מעיינות החכמה

באמצעות גאון אדיר זה הראה הקב"ה לבריותיו מה נעשה לאיש אשר נפתחים לו מעיינות החכמה, כאשר מים רבים נוזלים ממקורותיו ואין להם סוף. הלא החיבורים הרבים שכתב בכל מקצועות התורה, בהלכה ובדרוש, מפליאים כל רואיהם, וכל הרואים מעידים שהוא למעלה מדרך הטבע, כי לא יתכן בעולם שבשר ודם יכתוב חידושים רבים כל-כך בשנות חייו.

מן השמים הועידו אותו לרב

הנה חז"ל אמרו (ברכות ה, א) אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו, פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה. ופירשו הצדיקים שיתלה את ביאת היסורים עליו במה שרוצים להוליתו מן השמים לקיים את חלקו בתורה, כי עד כה חלקו בתורה היה בטל, ודווקא מתוך היסורים יבוא לקיימו.

בהקשר לזה יש סיפור נפלא על הגאון מהרש"ק: בתחילה לא אבה הגאון לקבל על עצמו שום משרה של רבנות, וזאת למרות הפצרותיה החוזרות ונשנות של הרבנית. לפרנסתו פתח חנות קטנה של סחורה והתיישב בה. אכן בשל חשקו העז להגות

בתורת ה', התמלאה החנות עד מהרה בספרים, בהם היה הוגה תוך כדי ישיבתו בחנות. כפעם בפעם, כשהיה נכנס איזה לוקח לחנות, היה מגביה את ראשו לספק לו את סחורתו, אך גם אז היה נשאר שקוע בלימודו. מובן מאליו שחנות המתנהלת על-ידי מוכר שמוחו נמצא במקום אחר, היא חנות שכדאי לקנות בה...

באחד הימים נכנס קונה אחד וביקש לקנות חצי מהסחורה שבחנות. הגאון שמח מאוד על ההצלחה שמאירה לו פנים, אך דא עקא שמחמת היותו שקוע בסוגיא אחת במסכת בבא קמא, שכח ליטול את הכסף מן הלוקח. כשנכנסה הרבנית לחנות, סיפר לה הגאון על ההצלחה הגדולה. הלכה היא להסתכל במגירת השולחן לראות מה עם הכסף, ומיד חשכו עיניה בגלותה שהכסף במלואו נשאר אצל הקונה. אז היא התחילה לילל בככי באמרה לבעלה שאינו עושה מאומה בשביל פרנסת הבית ובבית אין כל.

משהבין הגאון שהצדק עמה ושמן השמים רוצים שילך לגבות את הכסף מן הקונה, סגר את ספריו, הזמין סוס ועגלה והתחיל בנסיעה לעבר ביתו של הקונה, באמרו לעצמו: אם יודה – מה טוב, ואם לאו – אתבענו לדין תורה. בהיותו באמצע הדרך השיגתו עגלה אחרת שעליה ישבה משלחת

הוא, למה אין עולין הרבנים החסידים לארץ ישראל אשר בכוחם ודאי לעלות? והרב המפורסם המנוח מו"ה ישראל מרוזין ז"ל למה לא נסע לארץ ישראל הוא ובניו שליט"א? ובעל כרחין סוגיין דעלמא הוי כדעת הסוברים דבזמן הזה אין מצוה...

סתירת הראיה מהרה"ק מרוזין

ובאותו ענין יש להביא מה שתמה עליו בשו"ת מנחת אלעזר (ליקוטים סי' יב) וז"ל: ותמהתי מדוע הביא רק את הרה"ק הנ"ל (הרה"ק מרוזין) שלקחוהו וגנבוהו מבית האסורים לחוץ לגבול רוסיא ממקום אשר אסירי המלך אסורים שם, כנודע מסירתם נגדו כמקובל בידינו מפי אבותינו הקדושים זי"ע, ומובן ממילא כי לא היה יכול לבחור לו לנסוע לאיזה מלכות ומדינה שירצה...

ואדרבה היה לו (להגאון מהרש"ק) להביא משאר הגאונים הצדיקים וחסידים רובם ככולם, שלא נסעו לאה"ק אם כי היו חופשיים ויושבים לבטח בארצם ויוכלו לנסוע באין מפריע, ואם היו סבורים שיש מצות ישיבת ארץ ישראל, יש מהם שגם על מצוה קלה דרבנן היו מוסרים נפשם כנודע, מכל שכן על מצות עשה דאורייתא והיו עולים במסירות נפש, אלא ודאי דסבירא להו כנזכר.

אכן ראיה חותכת יש לכך שלא נודע למהרש"ק את כל פרשת רדיפותיו של הרה"ק מרוזין, שהרי כפי הידוע קנו לו החסידים להרה"ק מרוזין את הכפר פאטיק שבאוסטריה ורשמוהו על שמו כדי שייחשב לאזרח אוסטרי ולא תחול עליו חובת ההסגרה לרוסיה, אולם מהרש"ק שכפי

רבנים חשובים מהעיר קולקוב ועצרו את עגלתו. הם פנו אליו בהדרת כבוד וסיפרו לו כי זה עתה נסתלק רבם הנערץ לגנזי מרומים, הם ביקשו למנות תחתיו את הגאון בעל ישועות יעקב זצ"ל, אך בהיותם אצלו יעץ להם בגלל היות קהילתם קהילה של רבנים חשובים, שיכתירו עליהם את הגר"ש קלוגער, ובכן נפשם בשאלתם אם יסכים לבוא אליהם לשבת על כס הרבנות בקהילתם. הם הוסיפו לספר לו שבאו לביתו כדי להגיש לו את הזמנתם, אך נודע להם ששם פעמיו בדרך ולכן דלקו אחריו כדי להשיגו.

לאחר שהתיישב בדעתו, הבין הגאון שמן השמים גרמו לו ההפסד כדי שיוכרח לקבל עליו את עול הרבנות. העניק להם הגאון את הסכמתו ואז התיישב לראשונה על כס הרבנות בעיר ואם בישראל. זהו "הרואה יסורים באים עליו... יתלה בביטול תורה", אלמלא יסורים אלו שהיו אז מנת חלקו, לא היה מגיע לעולם אל חלקו בתורה, שהוא קבלת משרת הרבנות והעמדת הדת על תלה.

ראיה להלכה ממנהגי החסידים

חביבות גדולה שררה בין הגאון מהרש"ק לבין גדולי וצדיקי החסידות, ביניהם הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן, הרה"ק מרוזין והרה"ק הבית אהרן זיע"א. ומה נפלא לראותו תומך יתדותיו להלכה על הנהגת החסידים ובעיקר על הנהגת הרה"ק מרוזין זיע"א, וכך כתב בעסקו בענין החיוב לעלות לארץ ישראל בזמן הזה (האלף לך שלמה אבה"ע סי' קיח): כעת אבאר לו, הנה בראשון, אם הוי סוגיין דעלמא כדעת הסוברים דבזמן הזה כופין לעלות דמצוה

שהיה צריך להיערך בו ברית מילה, והנה ראו שכולם מתמהמהים ואין ניגשים לעריכת הברית. שלח מהרש"ק לברר מדוע מתעכבים, ונודע לו שאבי התינוק חולה אנוש וכבר הגיע למצב של גסיסה, וכעת ממתינים ליציאת נשמתו, כדי שיוכלו לקרוא לתינוק בשם האב.

ביקש מהרש"ק מהמגיד מטריסק שילך אתו לבית האב החולה כדי לערוך שם את הברית. המגיד הסכים, וכך הלכו כולם לבית האב. התחילו להכין את הברית, והנה גילו כי פני האב החולה משתנים לטובה. כשסיימו את עריכת הברית כבר השתפר מצבו של האב פלאים, ובסעודת הברית כבר ישב ליד השולחן כאחד האדם.

פנה אז מהרש"ק למגיד מטריסק ואמר: אל תאמרו שגם אנכי מבעלי המופת, אך חשבתי לעצמי היות שאליהו הנביא מגיע כשמכניסים את התינוק בבריתו של אברהם אבינו, נערוך את הברית בבית החולה, וכשיבוא אליהו הנביא, כבר ירפא את החולה...

הנראה לא נודע לו דבר מכל זה, התפלא על זה גופא מדוע השקיע הרה"ק את כספו בקניית כפר בחוץ לארץ.

כך כתב מהרש"ק בתשובה ששלח להרה"ק רבי שלום יוסף זיע"א בנו של הרה"ק מרוז'ין, והדפיסו לאחר מכן בשו"ת שלו 'זבחת בחיים' (סי' סד), על שקנו כפר בחו"ל, ויסד שם טענתו על מה דאיתא במסכת ע"ז (ט, א): תנא דבי אליהו: ששת אלפים שנה הווי העולם, שני אלפים תוהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח. ואיתא שם (עמוד ב) דנפקא מינה במה שאמר שני אלפים ימות המשיח, שאם יאמר לך אדם קח לך שדה שוה אלף דינרים בדינר אחד - אל תקח. מבאר מהרש"ק בטעם הדבר, כי מאחר שאמרו ששנים אלו הן ימות המשיח, מה לנו להשקיע אפילו דינר אחד בקניית אחוזות בחו"ל והרי אנו מאמינים כי הנה עוד מעט קט נעלה לארץ ישראל...

אליהו מלאך הברית הנה שלך לפניך

פעם אירע שמהרש"ק והמגיד מטריסק זיע"א נזדמנו באותו בית כנסת

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן